

februari 2015

SamenKerk ¹

Uitgave van het Bisdom Haarlem - Amsterdam

Waarom zou
je geloven?

pagina 8

De scavi
in Rome

pagina 18

Jaar van het Godgewijde leven

In dit nummer

Jaar van het Godgewijde leven	4
Nieuwjaarsreceptie bisschoppen	7
Woord van de hulpbisschop	8
Bisdombedevaart	11
Kerkengek	12
Catechese	14
Vastenactie	16
Rome	18
Puzzel	20
Parels uit de schattengrot	21
Van Onderop	22
Kort nieuws	24
Geboekt	25
Jongeren	26
Jubilea	28
Personalia	30
Belicht	31

Colofon

Samen Kerk is het informatieblad binnen het Bisdom Haarlem - Amsterdam en verschijnt tienmaal per jaar nummer 1 jaargang nr. 40

Hoofredactie

Wim Peeters

Eindredactie

Christel Kersters-Van der Pijl

Redactie

Christel Kersters-Van der Pijl, Wim Peeters, Eric van Teijlingen, Petra Vermeer

Aan dit nummer werkten mee:

Marcel Poorthuis, Hein-Jan van Ogtrop, Mirjam Spruit-Borst, Marius van der Knaap, mgr. Hendriks

Redactieadres:

Samen Kerk
Postbus 1053,
2001 BB Haarlem
Telefoon: (023) 511 26 60

Faxnummer: (023) 511 26 59
IBAN: NL86 ABNA 0230 8523 19
E-mail: pvermeer@bisdomhaarlem-amsterdam.nl
Internet: www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Abonnementsprijs:

€ 30,00 per jaar; buitenland: € 36,00 per jaar
Abonnementenadministratie: (023) 511 26 40

Advertenties:

Borgerpark Media
Postbus 8027
6060 AA Posterholt
Telefoon: (0475) 711 362
E-mail: info@borgerparkmedia.nl
www.borgerparkmedia.nl

Vormgeving/technische realisatie:

Novente vormgevers, Lunteren

Niets uit deze uitgave mag zonder toestemming worden overgenomen. Van sommige teksten en illustraties is de herkomst niet te achterhalen. Verantwoordelijken kunnen reageren via bovenstaand adres.

Kloosterleven

Het kloosterleven is van oudsher een belangrijk deel van de wereldkerk. Biddende en/of werkende religieuzen zijn er in alle eeuwen geweest. Tegenwoordig kom je een broeder of zuster niet zo snel tegen in het dagelijks leven. Maar ook vandaag de dag zijn er echter nog vele zogenaamde 'instituten van Godgewijd leven' die actief bijdragen aan gemeenschappen, waar ook ter wereld. Paus Franciscus heeft daarom het 'Jaar van het Godgewijde leven' uitgeroepen. Om in de Kerk extra aandacht te schenken aan de religieuzen. In deze *Samen Kerk* starten we met een interview met mgr. Hendriks over de kloostergemeenschappen. Wat betekenen zij voor de Kerk? Wat kunnen we van hen meekrijgen? Ook in ons bisdom.

Graag nemen we u de komende nummers mee 'op tocht' langs diverse kloosters in onze regio. En we nodigen u uit om mee op pad te gaan. Breng eens een bezoek aan een kloosterkapel. Of plan een aantal bezinningsdagen bij een religieuze gemeenschap. U vindt de lijst met adressen op pagina 6. Laat u verrassen en inspireren door het vuur van hun geloof!

Uiteraard is er meer te lezen in dit eerste nummer van 2015. "Van onderop" over de parochies, over de Romereis van mei aanstaande, over de Vastenactie enzovoort. Volop activiteiten in ons bisdom. Veel leesplezier! <

De redactie

Bij de voorplaat:

Tot 2 februari 2016 krijgt het kloosterleven extra aandacht in de Kerk tijdens het door Paus Franciscus uitgeroepen 'Jaar van het Godgewijde leven'.

Godgewijde leven in ons bisdom

Eind november vorig jaar is wereldwijd het 'Jaar van het Godgewijde leven' van start gegaan. Tot 2 februari 2016 krijgt het kloosterleven op verzoek van paus Franciscus extra aandacht in de Kerk. Het themajaar is bedoeld om als Kerk in dankbaarheid terug te kijken op de grote historische rol van kloosters en religieuzen in de geschiedenis van de Kerk en de wereld. En om de toekomst van het religieuze leven hoopvol te omarmen. Hulpbisschop Hendriks vertelt over de kracht van de religieuze aanwezigheid in ons bisdom.

Tijdens het themajaar van het Godgewijde leven kan God bedankt worden voor de vele gaven die Hij via de religieuzen aan ons gegeven heeft. De paus roept in dit verband op tot een nadere kennismaking met de grote stichters van ordes om zo de schoonheid van hun charisma te leren kennen.

Het Jaar van Godgewijde leven is ook bedoeld om vandaag de dag te ervaren wie religieuzen zijn en wat hun roeping en taak is in de wereld om ons heen, hoe Gods Geest de vele aspecten van het Godgewijde leven nog steeds vormt en concreet gestalte geeft. Het is die Geest die mensen roept op bijzondere wijze Christus te volgen. Als derde punt brengt paus Franciscus de toekomst van het religieuze leven wereldwijd naar voren. Hij roept op die toekomst hoopvol te omarmen. Hij benoemt de onzekerheden (waaronder de teruglopende belangstelling in Europa) maar wijst op de hoop die gelegen is in de vrucht van het geloof: "Wees niet bang..." Laten

we verder gaan, altijd opnieuw op weg vol vertrouwen in de Heer", aldus Franciscus in een brief die speciaal vanwege het kerkelijke Jaar van het Godgewijde leven is verschenen.

Franciscus roept religieuzen op om de vreugde van het Evangelie te laten zien, want dat maakt de Kerk aantrekkelijk. Hij schrijft: "Laat dit duidelijk zijn: mooie roepingencampagnes zorgen niet voor de groei van het Godgewijde leven. We mogen echter groei verwachten wanneer de jongeren die wij ontmoeten zich door ons aangetrokken voelen, wanneer ze in ons gelukkige mannen en vrouwen zien! Onze apostolische doeltreffendheid hangt evenmin af van de efficiëntie van onze middelen, noch van de invloed die ervan uitgaat. Jullie leven is het, dat moet spreken, een leven dat de vreugde en de schoonheid uitstraalt van de beleving van het Evangelie en van de navolging van Christus." (Brief d.d. 21 november 2014, Hfd. 2.1).

Verder vraagt hij hen hun eigen kracht - die van de *communio*, de gemeenschap - uit te dragen in de gehele Kerk, naar de andere religieuze instituten, naar de parochies enz. Ook vraagt Franciscus religieuzen naar buiten te treden, nog meer dan ze al doen, in het bijzonder naar mensen die het gevoel hebben er niet meer bij te horen. "Trekt heel de wereld door", dit waren de laatste woorden die Jezus tot zijn leerlingen richtte en die ons vandaag nog altijd interpellieren (vgl. Mc.16,15). Een hele mensheid staat te wachten: mensen die alle hoop verloren hebben, families in moeilijkheden, verwaarloosde kinderen, jongeren aan wie men elke vorm van toekomst ontzegt, zieken en bejaarden

Mgr. Punt met de paters van het Goddelijk woord

waar niemand naar omziet, rijke mensen die verzadigd zijn met goederen en met een leegte in het hart achterblijven, mannen en vrouwen op zoek naar zin in hun leven, dorstend naar het goddelijke..." (Hfd. 2.4) En daarbij schrijft de paus letterlijk: "Ik verwacht van jullie concrete gebaren!"

Het Jaar van het Godgewijde leven is niet enkel bedoeld voor de vele religieuzen (m/v) die de Kerk telt, maar voor alle gelovigen. Het aan God gewijde leven is immers voor heel de Kerk en al haar gelovigen een bron van inspiratie en voorbeeld.

Hulpbisschop Jan Hendriks is namens ons bisdom contactpersoon voor de vele congregaties, kloosters en instituten van het Godgewijde leven. "Religieuzen en kloosters zijn heel belangrijk, want zij leven de charismatische kant van de Kerk. In het document *Lumen Gentium* (1964) van het Tweede Vaticaans Concilie wordt dit ook zo geschreven. De Kerk kent een hiërarchische kant en een charismatische, een streven naar heiligheid. Dit laatste geldt in het bijzonder voor het Godgewijde leven in alle vormen. De grote theoloog Urs von Balthasar noemde dit de Petruskant en de Johanneskant van de Kerk. Waarbij de apostel Petrus voor de hiërarchische kant van de Kerk staat en Johannes het contemplatieve vertegenwoordigt. Hij was degene die bij het laatste avondmaal rustte bij de borst van de Heer. Religieuzen wijden hun hele leven en werken aan God toe. Maar tegelijkertijd stellen zij zich ten dienste van de mensen. Ze maken, door hun leven en hun werk, verbinding tussen de Kerk en de maatschappij, in scholen of in ziekenhuizen, in gehandicapten- of ouderenzorg. Zeker vroeger. Vanwege deze maatschappelijke inzet zou ik eigenlijk willen dat er meer van dergelijke instituten waren voor de participatiemaatschappij van nu. Want", aldus Hendriks, "de sfeer in een zieken- of verzorgingshuis is echt anders waar religieuzen wonen en werken."

Oases in de maatschappij

Gevraagd of de hulpbisschop zelf niet meer van de Johanneskant van de Kerk zou willen proeven, antwoordt

hij dat hij zeker de contemplatieve kant van het leven niet wil vergeten. Hij ervaart kloostergemeenschappen als oases in de maatschappij. Alle abdijen hebben veel bezoekers en gasten, vooral in de weekenden. Wat mgr. Hendriks aanspreekt aan de verscheidende vormen van Godgewijde leven, is de bijzondere eigen spiritualiteit en charisma van de stichter van de orde, congregatie of stichting. "Hoe de gedachten van Ignatius van Loyola (1491-1556) nog steeds de Jezuïeten van vandaag inspireren. Of hoe de Paters Salesianen in Amsterdam actief zijn in de geest van hun stichter de heilige Don Bosco (1815-1888) en jeugd en tienermoeders begeleiden. Dat inspireert mij en ik heb er grote waardering voor." Hij vult aan: "De Kerk heeft altijd bijzondere mannen en vrouwen gekend, die met een bijzonder charisma zich willen inzetten voor de noden van de Kerk en de wereld. Vaak wordt iets nieuws met argusogen bekeken en roept een nieuw instituut van Godgewijde leven of een ander nieuw charisma weerstand op. Dat vind ik jammer. Soms komt die weerstand omdat de doelstellingen van de nieuwe groep in het begin sterk aanwezig zijn in hun getuigenis, noem het hun goddelijk vuur. Ik zou zeggen: laten we er voor open staan en nieuwe initiatieven verwelkomen." De vraag of dit een open uitnodiging is voor de verwelcoming en vestiging van nieuw religieus leven in ons bisdom, beantwoordt Hendriks met een volmondig ja! "Ja, want ze zijn wezenlijk van belang."

Rijkelijk bedeed

Ons bisdom was en is rijkelijk bedeed met allerlei vormen van religieus leven. Uit het overzicht blijkt op hoeveel plekken religieuzen wonen en werken in Noord- »

Zusters van diverse gemeenschappen uit het Bisdom Haarlem-Amsterdam

Holland. Ook uit de periode van het 'rijke roomsche leven' is bekend dat in veel dorpen zusters en broeders basisscholen hadden, jeugdwerk deden en dat veel jongens en meisjes (bijvoorbeeld in Volendam en West-Friesland) via deze kloosterorden kennis hebben gemaakt met het kloosterleven en een priester- of kloosterroeping hebben ontwikkeld. Religieuzen hebben veel betekend voor ons bisdom. Hendriks: "Een aantal van deze orden en congregaties zijn nu in de fase van het voltooiën van hun missie. Ze hebben heel veel en heel goed werk gedaan. Ze waren echt nodig in ziekenzorg en onderwijs en zouden daar wat mij betreft nog steeds heel waardevol zijn. Nu is dat anders geworden. Hun missie is ten einde, voltooid, maar het religieuze leven gaat nog steeds door, met een andere missie soms. Als vicaris voor religieuzen probeer ik de kloostergemeenschappen te begeleiden in deze fase, zeker de zogeheten diocesane congregaties waarvoor het bisdom een bijzondere verantwoordelijkheid heeft. Dit zijn instituten van Godgewijde leven die (uitsluitend) in ons bisdom gesticht zijn of actief waren, zoals de Zusters Augustinessen van Heemstede, de Juliaantjes (o.a. Heiloo) of de Zusters Ursulinen in Bergen. We zijn heel dankbaar voor alles wat zij voor de mensen en de Kerk betekend hebben."

Kloosters anno 2015

Veel parochies fuseren tot grotere eenheden, sommigen nemen afscheid van hun kerkgebouw en een aantal kloostergemeenschappen bevinden zich, zoals gezegd, in de fase van het voltooiën van hun missie. Vroeger waren paters, monniken en zusters ook in parochies en in het openbare leven aanwezig en zichtbaar. Wat kunnen zij vandaag de dag, anno 2015, nog voor elkaar betekenen? Hendriks veert op: "Ik denk nog heel veel. Als groep parochianen kun je een klooster bezoeken om kennis te maken, maar ook voor bezinningsdagen. Belangrijk is om als parochianen de getuigenis van het vuur van het geloof bij religieuzen te ervaren. In december was ik in Heemstede voor een allerlaatste viering in een kloosterkapel. Dat is natuurlijk jammer, maar mij trof de positieve sfeer van de zusters en hoe het vuur van hun (klooster)roeping nog volop aanwezig was. Door hun getuigenis laten ze zien dat leven met God verder gaat dan het materiële, bijvoorbeeld een klooster- of kerkgebouw. Dát kunnen religieuzen vandaag aan ons doorgeven. Zeker, religieuzen en hun gemeenschappen hebben parochies nog steeds veel te bieden!" <

Eric van Teijlingen

Speciale activiteiten

- cursus over spiritualiteit (van grote kloosterorden/stichters van ordes) bij de Tiltenberg. www.tiltenberg.nl
- de Apostolische brief en een boekje van paus Franciscus over het Godgewijde leven wordt vertaald en verspreid. www.godgewijdleven.nl

In de loop van dit jaar verschijnen in *Samen Kerk* een aantal artikelen over klooster(gemeenschappen) en congregaties, die in ons bisdom actief zijn.

Overzicht religieuze gemeenschappen in het bisdom Haarlem-Amsterdam

Algemene informatie over religieus leven in Nederland op: www.knr.nl

Aalsmeer

- Zusters Benedictinessen 0297 78 53 45
- Paters Carmelieten 0297 34 55 59 www.karmel.nl

Aerdenhout

- Zusters Franciscanessen 023 521 12 12 www.alverna.net
- Zusters van de Goddelijke Verlosser 023 521 12 12

Alkmaar

- Zusters Augustinessen (zie Heemstede)

Amsterdam

- Missiezusters Dienaressen van de H. Geest www.missiezusters.org
- Paters Sacramentijnen 020 626 68 17 www.nl.ssseu.net
- Paters Jezuïeten 020 676 35 40 www.jezuïeten.org
- Paters Franciscanen 020 346 75 00 www.franciscanen.nl
- Zusters van Moeder Theresa van Calcutta 020 625 19 52
- Ongeschoeide Carmelieten 020 623 04 25
- Sociëteit voor Afrikaanse Missiën 020 673 65 83 www.sma-nederland.nl
- Salesianen Don Bosco 020 303 88 21 www.donbosco.nl
- Kleine Zusters van Jezus 020 638 26 75 www.charlesdefoucauld.org

Bergen

- Zusters Ursulinen 072 589 42 41 www.ursulinenvanbergen.nl
- Paters van het Mensgeworden Woord 072 581 25 53

Egmond

- Paters Benedictijnen 072 506 14 15 www.abdijvanegmond.nl
- Zusters Benedictinessen van St. Lioba 072 506 13 88 www.liobaklooster.nl

Duivendrecht

- Paters van het Goddelijk Woord 020 699 23 92 www.svdneb.nl

Heemstede

- Zusters van O.L.V. van de Goede Herder 023 892 99 00
  - Zusters van de Voorzienigheid 023 892 99 00 www.devoorzienigheid.nl
  - Zusters Augustinessen 023 523 64 00 www.augustijnen.nl
- Heiloo**
- Zusters van het Mensgeworden Woord 072 505 40 51 www.blauwezusters.nl

Limmen

- Zusters van H. Juliana van Falconieri 072 505 37 44 www.julianazusters.nl

Santpoort

- Oblaten van Maria 023 5378214

Vogelenzang

- Zusters Carmelitessen 023 584 84 41 www.carmeldcj.nl

Nieuwjaarsreceptie bisschoppen

De traditionele nieuwjaarsreceptie mocht zich vrijdagavond 9 januari 2015 verheugen op grote belangstelling. Bisschop van Bisdom Haarlem-Amsterdam, mgr. Jozef Punt, de hulpbisschop, mgr. Jan Hendriks en de emeritus hulpbisschop, mgr. Jan van Burgsteden begroetten drie uur lang de honderden gasten.

De receptie is een plaats van ontmoeting voor heel het bisdom en katholiek Nederland. Doordat mgr. Punt legerbisschop is, was een royale vertegenwoordiging van het Militair Ordinariaat aanwezig. Verschillende vertegenwoordigers van het onderwijs, waar mgr. Hendriks bisschop-referent voor is, waren eveneens aanwezig. En vooral: talrijke priesters, diakens, pastoraal werkers, catechisten, leden van parochiebesturen, van besturen van parochiële caritasinstellingen, van katholieke fondsen en andere katholieke instellingen of van organisaties waarmee het bisdom een relatie heeft. <

Fotoreportage en het fotocopyright zijn van fotografe Isabel Nabuurs.

Waarom zou je geloven?

Geloven is niet vanzelfsprekend. Wie gelooft in God moet zich vaak verdedigen. In onze samenleving is het zo ongeveer de norm dat je - als je al gelooft - dat achter de voordeur houdt. Terwijl het in de Verenigde Staten opzien baart als de president een toespraak niet afsluit met "God bless America", wordt in ons land zelfs een vage verwijzing naar een Opperwezen slecht geaccepteerd. Een landelijk dagblad (*Trouw*) kwam de afgelopen maand groot met een onderzoek waaruit bleek dat 25% van de bevolking atheïst is en 60% 'ietsist' of agnost. Ietsisten geloven dat er 'iets moet zijn', agnosten vinden dat je niet kunt weten of er een God bestaat. In een tweede onderzoek van dezelfde krant kwam naar voren dat voor veel mensen religie zelfs de bron is van alle kwaad. Waarom zou je nog geloven?

Waarom geloven mensen niet?

Als je goed leeft, een goed mens bent, is dat niet voldoende? En trouwens: als je gelooft, wat maakt het eigenlijk uit wat je gelooft? En hoe kun je weten of het waar is wat een geloof je voorhoudt? Laten we de vraag eerst eens omdraaien: waarom geloven mensen niet? Misschien moeten we eerst vaststellen dat de invloed van de omgeving een rol speelt: in sommige kringen hoor je er gewoon niet bij als je zou zeggen dat je gelooft. Verder kan het voorkomen dat mensen grote moeite hebben met de gedachte dat er een God is die morele normen geeft, die je zegt waaraan je je zou moeten houden. Sommige mensen ervaren een persoonlijke God als bedreigend. Anderen vinden het wel fijn als een godsdienst warmte geeft, mooi is, of dat ze in de kerk mensen vinden die hen steunen, maar verliezen de relatie met geloof en kerk als ze daar niet meer zo'n behoefte aan hebben. Geloof heeft dus ook met allerlei heel gewone aspecten van je leven te maken, bijvoorbeeld: wat voor mens ben je, hoe sta je in het leven? Verder is de opvoeding heel belangrijk: als je van huis uit een opvoeding in het geloof hebt meegekregen, is er toch een basis waarop je kunt terug vallen, ook al ga je een tijdlang andere wegen. Tegenwoordig zijn veel mensen niet persoonlijk met God of geloof in aanraking gekomen, ze horen voornamelijk negatieve berichten over 'religie' in het nieuws. Ook zijn er mensen die negatieve ervaringen hebben opgedaan met vertegenwoordigers van de kerk, waardoor ze het geloof als huichelarij ervaren. En veel mensen hebben een 'gevuuld' leven, waarin weinig tijd is voor diepgaande reflectie op de zin en de waarden van het leven.

Zoeken naar waarheid, naar wijsheid

Daarnaast zijn er ook mensen die zoekend zijn, die de waarheid willen leren kennen, tot inzicht en wijsheid willen komen; zij vergelijken en zoeken wat goed en beter is, gaan meer op de inhoud dan op uiterlijke zaken af. Missionarissen kwamen in voorbije eeuwen in culturen waar mensenoffers waren gebracht, waar honderden onschuldige mensen werden verbrand als de koning stierf of duizenden mensenoffers werden gebracht bij de inwijding van een tempel voor een zonnegod, waar vrouwen als 'bezit' werden gezien en rooftochten werden gehouden om slaven buit te maken. Toch waren in die culturen mensen, soms zeer velen, die de blijde boodschap van het evangelie hebben aangenomen en de liefde, nederigheid en zelfgave die Jezus predikte mooier en beter vonden dan de opvattingen van hun cultuur en die uiteindelijk voor Christus hun leven hebben gegeven.

Zulke mensen zullen er altijd zijn: mensen die zich willen laten aanspreken door wat edel, goed en waar is, die daar in hun leven naar op zoek zijn en leven naar de inzichten die zij opdoen. Maar voor velen gaat dat te ver. Veel mensen kijken naar anderen, naar wat men vindt en denkt en zij gaan daarin mee. Toch zit het verlangen naar wat edel, goed en waar is in iedere mens, want zo zijn we geschapen.

Ik weet het niet

Wat is geloven? En waarom zou je geloven? Laten we eerst vaststellen dat iedereen gelooft. Ook een atheïst gelooft. Hij gelooft dat God niet bestaat. Ook dat is een geloof, net zo goed als het geloof dat Hij wél bestaat. Maar er zijn meer agnosten en ietsisten, mensen die zeggen: "Ik weet het niet. Ik weet niet wie mij op de wereld heeft gezet, of waar de wereld vandaan komt en of er een bedoeling is van mijn bestaan en waarheen ik

op weg ben. Ik weet zo verschrikkelijk weinig, ik ben maar een stofje in het heelal." De grote denker Blaise Pascal schrijft vrij scherp over iemand die zo in elkaar zit: "Wie zou een vriend willen hebben die zo denkt? Wie zou aan zo iemand zijn zaken toevertrouwen? Wie zou hem om raad vragen? Wat heb je aan zo iemand?" Hij vergelijkt mensen die redeneren "Ik weet het niet of God bestaat" met iemand die de eigendomspapieren van een huis krijgt als erfenis. Zal hij dan denken: misschien zijn die papieren wel vals? En als hij dat denkt, zal hij het dan niet onderzoeken? Zo is het eigenlijk met ons, vindt Pascal: we hebben het burgerrecht van de hemel gekregen, er worden grote beloften aan ons gedaan, dan willen we toch weten of die echt zijn of niet? Dan moeten we dat dus onderzoeken. Pascal zegt daarover nog: "Het is voor het hele leven van belang of we sterfelijk of onsterfelijk zijn. Ook voor de moraal maakt dat het grootste verschil." En: "Het gevaar bestaat dat je een eeuwigheid van ellende binnen gaat. Dat kun je toch niet rustig afwachten? Zo kun je toch je leven niet slijten? Je kunt niet kiezen voor een levenslange onwetendheid. Je kunt niet blijven zeggen: Ik weet het niet..." En hij vergelijkt de mensen op aarde met mensen die gevangene zijn en zelf ter dood veroordeeld zijn, terwijl er iedere dag een paar mensen gedood worden voor de ogen van de anderen. Pascal schrijft dat het dan toch logisch is dat je over die situatie nadenkt en aan dat noodlot probeert te ontsnappen (*Blaise Pascal, Gedachten over de godsdienst*). Pascal trekt een vergelijking met het leven van mensen op aarde: zij komen op aarde, leven er een poosje om weer dood te gaan. Is dat alles? Het zou toch vreemd zijn als mensen die belangrijkste vraag van hun leven »

Blaise Pascal

niet willen onderzoeken? Het gaat om de belangrijkste vraag van ons leven, om de betekenis en het doel van ons bestaan. We zouden toch gek zijn als we geen antwoord zoeken op die vraag?

Geloof en twijfel

Als je niet gelooft, leef je als het ware in een kamer zonder ramen, zonder uitzicht: het houdt op bij de dood. Als je wel gelooft, leef je in een kamer met openslaande deuren naar een terras met een prachtig vergezicht. Je bent als mens een heel ander mens, met een heel andere betekenis, een heel andere waarde als er een God is die je liefheeft en die jou eeuwig gelukkig wil maken. Het geloof stelt je in het bezit van het meest kostbare en waardevolle...

Maar het is niet zo simpel. Als er geen redenen waren om te geloven, als er niets was wat op het bestaan van God wees, zou je ongeloofig worden, dan zou het onredelijk zijn dat in alle culturen en in alle tijden zoveel mensen in God geloven. Dan zouden we moeten zeggen: "Die mensen zijn dom of onderontwikkeld. Als ze wat meer wetenschappelijk zouden leren denken, zouden ze dat domme geloof wel achter zich laten." Maar zo is het niet! Ook onder grote natuurkundigen en andere wetenschappers zijn gelovigen. Aan de andere kant: als we overal bewijzen vonden voor het bestaan van God en er geen dingen waren of gebeurtenissen die we niet begrijpen of die ons geloof op de proef stellen, dan zouden we veilig en rustig geloven en is er geen reden om te twijfelen. Maar er zijn te veel bewijzen om te ontkennen dat God bestaat en er zijn te weinig bewijzen om helemaal zeker te zijn zodat iedere twijfel uitgesloten is.

Kun je God bewijzen? Ja en nee. Sommigen zeggen van niet. Inderdaad kun je God niet bewijzen zoals je een

bepaalde stof aan kunt tonen of een nieuwe diersoort (hoewel volgens sommige denkers ook dat alleen perceptie is en niets in zich bestaat). Als het over God gaat, gaat het ook over onszelf, want geloven is uiteindelijk: je aan Iemand toevertrouwen. Heel iets anders dus dan wanneer je aanvaardt dat iemand een bepaald medicijn heeft uitgevonden of een stof heeft ontdekt: dat blijft in zekere zin buiten ons staan, maar geloven heeft directe consequenties voor het hele leven: geloven is een stap van innerlijke overgave.

Anderen zeggen dat je het bestaan van God toch op een bepaalde manier kunt bewijzen.

Thomas van Aquino geeft vijf godsbewijzen, die hij de vijf wegen naar God noemt; John Henry Newman schrijft over het Godsbewijs van het geweten: ons geweten is een innerlijke stem die ons leert wat goed of fout is.

De sprong van vertrouwen

De denker Blaise Pascal had weer een eigen soort "Godsbewijs": je moet gewoon beginnen, de sprong van vertrouwen wagen. Door dat te doen kom je erachter en krijg je het bewijs. Pas als je de sprong neemt, je in het geloof werpt, erin gaat staan, kun je met hart en ziel geloven. Het is te vergelijken met een kerk bij dag: als je van de buitenkant kijkt lijken de ramen donker en lelijk, van binnen zie je dat het prachtige glas-in-lood-ramen zijn. Je moet dus eerst de stap zetten.

Dus ook die atheïst moet eerst ergens innerlijk aarzelen of twijfelen, er moet ergens een scheurtje in zijn harnas of pantser ontstaan, om echt te gaan zoeken, want met een zuiver rationeel redeneren, terwijl je er als buitenstaander naar kijkt, kom je er nooit! Dat scheurtje zal er zeker komen. Misschien dat op dat moment een opening ontstaat naar iets nieuws, naar God.

Waarom ga je geloven? Niet omdat je redenerend concludeert dat iets waar is, als bij een wiskundige som. Geloven is geen ideologie, wel een ideaal, een bezieling die leidt tot liefde. Om van harte te geloven moet ergens een vonk overspringen, een band ontstaan van hart tot hart. De voorwaarde daarvoor is onze openheid. Die vonk die overspringt heet genade. We geloven door de genade en onze openheid daarvoor; dan zie je allerlei tekenen die ons geloof ondersteunen.

Spring maar, met vertrouwen! <

+ Johannes W.M. Hendriks
hulpbisschop van Haarlem-Amsterdam

"Met hoop in mijn hart ben ik teruggekomen uit Rome"

Pastoor Kaleab uit Castricum bezocht voor het eerst Rome

Pastoor Kaleab Masresha Shiferaw is een van reisleiders tijdens de Bisdombedevaart naar Rome. Hij is afkomstig uit Ethiopië, al meer dan 17 jaar priester en 6 jaar werkzaam als pastoor in Castricum. Onlangs bezocht hij voor de eerste keer Rome om alvast de stad te verkennen.

Pastoor Kaleab, het was uw eerste bezoek aan Rome. Wat heeft u zoal gezien?

"Het was heel bijzonder om een stad met zo'n grote geschiedenis te bezoeken. Ik was voortdurend diep onder de indruk van alles wat ik zag. De Sint-Pietersbasiliek en het Sint-Pietersplein vond ik heel bijzonder. De basiliek van Sint-Paulus buiten de muren heeft mijn hart gestolen net als de basiliek Sint Jan van Lateranen. Werkelijk, alle kerken die we bezochten zijn prachtig.

God is overal. Als je je hart opent, kun je overal met Hem praten. Maar die al mooie kerken zijn echt een grote inspiratie om God te ontmoeten in Zijn huis. Ik vond het altijd moeilijk om die kerken te verlaten. In Rome zie je mensen vanuit de hele wereld. Je voelt je verbonden met hen. Je ervaart dat je deel bent van een wereldkerk."

Wat waren voor u de hoogtepunten van deze reis?

"Voor mij was het absolute hoogtepunt de audiëntie op het St. Pietersplein, om daar onze paus Franciscus te zien. De sfeer op het plein toen hij naar buiten kwam, de opwinding, is niet te beschrijven. Ik voel mij gezegend dat ik hem heb gezien en zijn zegen mocht ontvangen."

Wat betekent paus Franciscus voor u?

"Paus Franciscus is voor mij de leider en de vader van de kerk van Christus. Een eenvoudig, nederig mens. Ik bid elke dag voor hem. Want hij heeft een zware taak. Hij is de vertegenwoordiger van Jezus. Ik zelf ben parochiepastoor en merk hoe moeilijk het vaak is om alles in goede banen te leiden. Om hoofd van de wereldkerk te zijn en deze met wijsheid te leiden is een verantwoordelijke taak. Paus Franciscus heeft ons gebed daarbij zeker nodig. Gelukkig heeft hij de emeritus paus Benedictus die ook een wijze en heilige man is. Die kan hem helpen met zijn gebed en advies. We hebben geluk om twee pausen te hebben. Wat is dit een genadetijd voor onze kerk."

Wat heeft u van het bezoek aan Rome meegenomen in de dagelijkse parochiepraktijk?

"Hoop. Hier in Nederland zie je dat steeds minder mensen naar de kerk gaan. Als pastoor begin je dan te twijfelen of het goed zal komen. Maar als ik in Rome zie hoe mensen vanuit de hele wereld vurig bidden in alle kerken... Als ik zie hoe ze in eenheid samenkomen om hun geloof te belijden, dan put ik daar hoop uit. Met die hoop in mijn hart ben ik teruggekomen uit Rome. De kerk van Jezus leeft. De kerk gaat niet dood, want de Heilige Geest is er om ons te begeleiden. In vele kerken heb ik ook gemerkt dat in de kapellen tijd voor aanbidding was. Ondanks de drukte van de grote stad die Rome is, zie je dat veel mensen het stil maken in zichzelf en de tijd nemen om te bezinnen. Hier in Nederland hebben wij het altijd druk. Nederlanders zijn doeners. Voor gebed en aanbidding wordt steeds minder tijd genomen. Dat is voor mij een belangrijk punt om aandacht aan te besteden." <

De bedevaart naar Rome is een unieke kans om de wereldkerk te ontmoeten én tegelijkertijd een van de mooiste steden ter wereld te bezichtigen!

De inschrijvingstermijn voor de bisdombedevaart in de meivakantie van 2015 is helaas gesloten per 1 februari 2015.

Mocht u toch nog mee willen? Informeer bij reisorganisatie VNB, emke.debruijn@vnbreizen.nl of er wellicht nog een enkele plaats beschikbaar is voor de vliegreis (2 t/m 7 mei 2015) of de busreis (30 april t/m 9 mei 2015). Het is alleen niet zeker of we dan het huidige tarief voor de reis kunnen garanderen.

Voor meer informatie over de reis: www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl/romebedevaart

De bedoeling van deze serie artikelen is om aandacht te besteden aan de verbeelding van de Bijbel (met name van het Oude Testament) in de kerkelijke architectuur. We behandelen al menige kerk in binnen- en buitenland. Ook in ons eigen bisdom zijn interessante kerken: de uwe? Is er ooit een boekje over verschenen? We zijn geïnteresseerd. Deze keer gaan we weer eens op bezoek in de St. Antoniuskerk (beter bekend als Groenmarktkerk) in Haarlem. Sinds kort maakt deze deel uit van de nieuwe parochie 'Antonius en Bavo'.

Bidden en werken aan de Nieuwe Groenmarkt

Luchtfoto van de Nieuwe Groenmarkt. Links van de kerk 'Stem in de Stad'

Het vrome Haarlem

Het begon allemaal met een actieve Haarlemmer die ter Kruisvaart was gegaan naar het Heilige Land. Hij had, naar het schijnt, een flink stuk grond aan de zuidrand van de stad dat al gauw 'het Heiligland' werd genoemd. Later ook nog het 'Groot Heiligland'. Het stadsbestuur stelde later op verzoek van de Haarlemmers dat stuk land ter beschikking van de minderbroeders-Franciscanen die daar vanaf 1456 een klooster bouwden met een grote kerk met een ferme toren. Ze mochten hout om te bouwen en te stoken halen uit de Haarlemmer Hout mits ze op de feestdag van Bavo (1 oktober) de houtvester een flinke fooi gaven.

Het onrustige Haarlem

Ja, het is mogelijk: onrust in Haarlem. De reformatie bracht die in de 16e eeuw. Vanuit Rome probeerde men de onrust te bezwieren door Haarlem bisschopsstad te maken. Nicolaas van Nieuwland (zal ik maar niet vertellen dat hij als bijnaam: 'dronken Klaasje had?') was de eerste bisschop vanaf 1559. In 1572 belegerden de Spanjaarden Haarlem. Haarlem bleef rooms. De 'staatsen' lieten deze belangrijke stad echter niet ongemoeid en op Sacramentsdag (29 mei 1578) vielen soldaten de oude Bavo binnen waarvan uit net een grote (wel een beetje als een demonstratie van Haarlemse roomsheid bedoelde) procesie zou uittrekken. Eén priester liet het leven, de koorzangertjes vluchtten angstig weg en Haarlem ging officieel over op de nieuwe

leer. Een kruisbeeld (uit 1511) werd gered en hangt in de Groenmarktpastorie.

De paters weggejaagd

Jan Matthysz, broeder-kleermaker van het klooster vertelt nauwkeurig hoe de staatse soldaten ook het klooster aan het Groot Heiligland binnenvielen. De beelden van Franciscus en Barbara moesten het ontgelden en een schilderij van de kruisafname van Jezus werd in flarden gescheurd net als het schilderstuk over Franciscus die de stigmata ontving. Jan Matthijs ging naar Keulen, vele paters vluchtten naar Brabant. Het klooster dat Golgotha heette werd Elizabethgasthuis. De poort is er nog aan de Kleine Houtstraat 100.

Het oude geloof bewaard

Bisschop van Nieuwland was inmiddels opgevolgd door de serieuzere Godfried van Mierlo. Hij ontsnapte op de rampzalige Sacramentsdag van 1578 door zich als veedrijver te vermommen. Hij stierf in 1587 in Deventer aan de pest. Een grote groep Haarlemmers bleven het oude geloof trouw. De Begijntjes waren de enige die officieel mochten blijven maar konden natuurlijk de hele zielzorg niet aan. Die werd verricht door ondergronds werkende priesters waaronder vele Minderbroeders. Met ere moet Nicolaas Wiggers Cousebant genoemd worden die opgevolgd werd door de actieve pater Arnold de Wit die zich in 1614 blijvend in Haarlem vestigde in de Damsteeg, naast het klokhuis. Zo nu en dan werd het hem lastig gemaakt en moest hij over

De Zoon, het kruisbeeld in de pastoriezaal uit 1511, naar men zegt afkomstig uit de oude Bavo

Preekstoel

Profeten onder de preekstoel

een schutting springen om te ontsnappen maar hij kwam steeds weer terug. De Haarlemse kloppers bezochten de mensen die de oude leer trouw waren gebleven en hielden zo het roomse netwerk bijeen. Pater de Wit sprak over 60 geestelijke maagden en 1200 communicanten en over een zeer actieve pastorale periode: het bijstaan van de slachtoffers van de pest in 1637.

Nieuw élan

Het is moeilijk na te gaan waar men toen precies kerkte. Duidelijkheid komt er over de Helmbrekerssteeg waar men, na een steile trap beklommen te hebben, in huize 'de vier heemskinderen' bij de Franciscanen kerkte. Haarlem kreeg ook andere schuilkerkjes: meer dan tien die niet meer verborgen konden blijven. Een lang verhaal kort makend: Petrus Nicolaas Preyer werd de bouwpastoor van de glorieuze Antoniuskerk die tot op de huidige dag aan de Nieuwe Groenmarkt prijkt. Merkwaardig genoeg bleek de grond die men voor de bouw daar verworven had vrome grond te zijn: het Catharinaklooster van de Tertiariissen van St. Franciscus had daar gestaan. Onlangs vond men de crypte hier van terug. De Belgische architect Suys, architect van de ronde Lutherse kerk in Amsterdam en de Mozes aan het Waterlooplein, werd aangeworven. Er ontstond een echte feestzaal voor de liturgie. Als patroon van de kerk koos men niet voor Franciscus (men vond die wat streng) maar voor Antonius, de vriend van het gewone volk. Vanaf 1842 kerkte men in deze nieuwe kerk. Een

grote, bijna vierkante ruimte. Vanaf de galerijen hangen de heiligen acrobatisch bijna boven de verzamelde gemeente. De heiligen van de onderste galerij zijn afkomstig van de vm. kerk aan het Rusland in Amsterdam. Vanaf een enorm altaarretabel kijkt God de Vader sinds 1854 (men aarzde niet hem als een gezellige langgebaarde man af te beelden) vredig toe naar alles wat er beneden gebeurde. Rond de preekstoel zat de gemeenschap te luisteren naar de preekwonders van die dagen. Borromaeus de Greeve sprak er regelmatig eerbiedig aangestaard door de jonge Bomans.

Nieuwe tijden

De kerk die op de grond van de Tertiariissen (een lekenbeweging!) gebouwd werd, is uitgegroeid tot een kerk 'van en voor mensen'. In de 60-er jaren werd de kerk een soort proefplaats van liturgische vernieuwing. Bisschop Zwartkruis zag dit met welgevallen aan. De kerkgemeenschap zou steeds meer uitgroeien tot een gemeenschap van parochianen die hun verantwoordelijkheid nemen. De paters verlieten de kerk op Pinksteren 1984. De parochie draaide door later zelfs helemaal zonder vaste priester. De KRO gaf de parochie zelfs de eervolle vermelding 'parochie van het jaar'. Een levendige oecumene bloeit er en enkele jaren terug zong het Groenmarktkeor zelfs in de plaatselijke moskee. Vertegenwoordigers van de islamitische gemeenschap namen later weer deel aan een kerstdienst op 2e Kerstdag 2014. Dat was in samenwerking met het onvolprezen 'Stem in de Stad'.

De voorzitter daarvan is onlangs weer voorgedragen voor de titel 'Haarlemmer van het jaar'. Per 1 januari 2015 is de Antoniusparochie gefuseerd met de Bavo-parochie. De parochie heet: Parochie van de H.H. Antonius (Antonius eerst!) en Bavo.

De profeten

De preekstoel waar Borromaeus de Greeve nog vanuit preekte wordt al lang niet meer gebruikt. Boven is Jezus' verkondiging van de Bergrede afgebeeld, beneden tussen de mensen staan de grote profeten: Jesaja, Jeremia, Daniël en Ezechiël. Ze staan wat in de verdrukking tussen de kerkbanken maar hun boodschap wordt verstaan tot op de huidige dag. Enkele jaren terug is -als gezegd- onder het gebouw van de burens van 'Stem in de Stad' de oude crypte teruggevonden (de Kathrijnkapel) van de Middeleeuwse Tertiariissen van Franciscus. Daar wordt nu weer gebeden. De oude profeten kunnen tevreden zijn: de kerk waar zij in staan staat voor een nieuw profetisch verstaan van de blijde boodschap waarbij recht gedaan wordt aan de rechtelozen, waar ruimte is voor de vreemdeling en waar gebouwd wordt aan een nieuwe aarde. <

Hein Jan van Ogtrop, Haarlem

Gebruik is gemaakt van het boek 'Honderdvijftig jaar Groenmarktkeor te Haarlem van Wim Helversteijn, uitgave de Vrieseborch Haarlem en een artikel in *Samen Kerk* van april 2006.

Kerkengek kunt u nu ook online raadplegen via www.kerkengek.nl.

Interieur met het grote altaar van 1854 van Jozef de Cuyper uit Antwerpen, God de Vader in top

Kathrijnkapel, crypte naast de kerk bij 'Stem in de Stad'

De Willibrordbijbel

Bijbelcatechese: op het spoor van verborgen schatten van ons geloof

Diaken Nico Smit over zijn onderzoek naar bijbelcatechese in ons bisdom

Wat voor rol speelde de Bijbel en het lezen uit de Bijbel in jouw opvoeding? Wanneer ben je gefascineerd geraakt door de Bijbel?

Ik ben opgegroeid in een traditioneel katholiek gezin in Zaandam, geboren in 1949 en ik kreeg het staartje mee van het Rijke Roomse Leven. Ik was misdienaar, acoliet en zong in het jongenskoor. Omdat we dicht bij de kerk

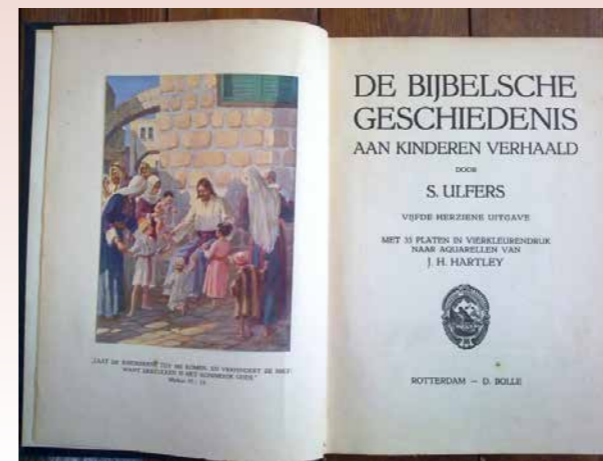
Diaken Nico Smit is erg enthousiast over de Bijbel. Als hij hierover spreekt veert hij op en beginnen zijn ogen te glimmen. Hij is dan ook al vele jaren bezig met bijbelcatechese voor jong en oud in de parochies waar hij werkzaam is en was, en ook daarvoor in het onderwijs. Afgelopen jaar hield hij een enquête onder zijn collega's om te kijken hoe het gesteld is met de bijbelcatechese in het bisdom Haarlem-Amsterdam. Zijn conclusie: er is op veel plaatsen nog een hoop werk aan de winkel om de rijkdom van de Bijbel (meer) toegankelijk te maken voor de mensen.

Nico Smit

woonden (de St. Bonifatiuskerk) was ik als misdienaar heel vaak aan de beurt. En natuurlijk kreeg ik de epistel-lezingen en de Evangelielezingen op zo'n manier ook mee. Mijn ouders gingen een keer op een cursus en kwamen thuis met de 'opdracht' om de Bijbel te gaan lezen. Dat deden we, maar dat hielden we niet lang vol. Wel las ik zodra ik kon lezen de *Bijbelse Geschiedenis*, ik verslond dat en vond het geweldig. Op de lagere school deden we toneelstukjes over taferelen uit het Evangelie en het was spannend toen ik eens de rol van Jezus mocht spelen. Natuurlijk: de kerstevangelien en de lijdensverhalen kende ik goed. Op de middelbare school (St. Michaël-College) was er een moderator (Beemer) die prachtig kon vertellen en later volgden heftige discussies onder de nieuwe moderator.

Ik zal zo'n jaar of dertig zijn geweest toen ik die Bijbel echt ontdekte. Ik ging er een gewoonte van maken om elke dag een stuk te lezen, vaak te herlezen en ik raakte steeds meer geboeid. Ik wilde meer weten; toch heeft het nog tot in de jaren '90 geduurd dat ik theologie ging studeren aan de KTU te Utrecht (ik was inmiddels getrouwd, we hadden drie prachtige kinderen, we woonden in Hilversum en ik was docent op een middelbare school). Daar is mij het tegenovergestelde overkomen wat sommige andere studenten overkwam. Zij vielen van hun geloof af, mijn geloof werd alleen maar sterker en dieper. En die Bijbel: ik mocht bijbels Hebreeuws en Grieks leren. Wat ben ik tot op de dag van vandaag de docenten Oude en Nieuwe Testament dankbaar. En elke dag, nu ook nog, ontdek ik meer van de schoonheid en de rijkdom van de H. Schrift. En ik zou iedereen dat plezier in die Bijbel willen gunnen. Dat is dan ook een van mijn drijfveren om bijbelcatechese

voor volwassenen te verzorgen. Mijn 31-jarige ervaring in het onderwijs komt me dan goed van pas.

Waarom vind je bijbelcatechese zo belangrijk? Wat missen mensen – ook katholieke gelovigen – die nooit de Bijbel lezen?

Ons katholieke geloof kent twee pijlers: de Bijbel en de Traditie. Beide zijn naar mijn mening wezenlijk. Onze paus Franciscus benadrukt het belang van de Bijbel in *Evangelii Gaudium* en ik vind dat terecht. Die Bijbel staat vol met wijsheden, goede raad, vermaningen, prachtige poëzie, inspirerende verhalen enz. Mij inspireert dat boek en ik wens een ieder die inspiratie ook toe. Katholieken hebben nooit zo'n traditie gehad in het lezen van de Bijbel. Gelukkig begint er een kentering te komen: ook katholieken houden zich meer en meer met de Bijbel bezig. Maar wat mij betreft zou dat nog veel beter kunnen.

Je hebt een onderzoek gehouden met betrekking tot de bijbelcatechese in de parochies van ons bisdom. Wat zijn de belangrijkste resultaten uit jouw onderzoek? Wat is jou het meeste opgevallen?

Hoe gek het ook klinkt: wat mij het meeste is opgevallen, is wat er *niet* is gezegd. Ik heb een enquête gestuurd naar alle pastores uit ons hele bisdom en de respons was zeer mager. Dat kan natuurlijk betekenen dat sommige collega's het zijn vergeten, of er niet aan toe kwamen. Maar mijn indruk is dat er in veel parochies niet of nauwelijks aan bijbelcatechese wordt gedaan. Misschien wel voor eerste communicanten en/of voor vormelingen, maar veel minder voor volwassenen. En het is zo leuk, zo boeiend, het is zo'n dankbaar werk om zulke bijbelcatechese te geven. Je wordt er zelf rijker van en je zet mensen op het spoor van de verborgen schatten van ons geloof. Mensen worden er, zo heb ik ervaren, gelukkiger van, sterker van. Ze ontdekken dat het Evangelie werkelijk een Blijde Boodschap is, Goed Nieuws! Ze ontdekken de wortels van onze Bijbel: het Oude Testament. Ze

ontdekken ook dat Jezus niet te begrijpen is zonder dat Oude Testament.

In enkele parochies wordt daarentegen zeer intensief aan bijbelcatechese gedaan. Overigens: in vrijwel alle gevallen wordt een bijbelclub geleid door een pasto(o)r. Bij een kleine minderheid vindt de bijbelcatechese plaats in oecumenisch verband. Zelf ben ik betrokken bij zo'n oecumenische bijbelkring In Wijk aan Zee en dat zeer tot mijn genoegen.

Als nu iemand die dit leest, redelijk onbekend is met de Bijbel en deze wil gaan lezen. Hoe beveel jij aan om dit te doen?

Sowieso niet de Bijbel vooraan (bij Genesis 1,1) beginnen en lezen tot het eind (Apocalyps of Openbaring 22,21). De Bijbel bestaat uit 46 boeken in het Oude Testament en 27 boeken in het Nieuwe Testament. En al die 'boeken' (soms bestaat een boek maar uit een bladzijde, maar we noemen ze nu eenmaal boeken) hebben totaal verschillende genres, van historische verhalen tot poëzie, van liefdesverklaringen tot persoonlijke brieven en soms lijkt het alsof bepaalde teksten elkaar tegenspreken. Ik zou een 'beginner' willen aanraden om het boek Genesis te gaan lezen en het Evangelie volgens Marcus en daarbij een enkel commentaar te lezen. Een andere, belangrijke aanrader is: sluit u aan bij een bijbelkring. Als die er in uw parochie niet is, probeer de pasto(o)r zover te krijgen dat hij zo'n kring opzet. U bent dan de eerste deelnemer. En natuurlijk: schaf U zich een Bijbel aan, of zet die op uw verlanglijstje. Dan volgt eigenlijk meteen de vraag: maar welke Bijbel dan? Ik zou daarover een volgende keer willen schrijven. <

Mirjam Spruit

Het bijbelse meer van Tiberias

Nadeeka: "Ik wil een goed huis bouwen voor mijn ouders"

Iedere ochtend staat ze om half vier op. Ze maakt het vuur aan, snijdt groentes voor de curry, kookt rijst en helpt haar kleine zusje met aankleden en het vertrek naar school. Kowsalya Mahendarn – haar roepnaam is Nadeeka – is 13 jaar. Nadeeka woont op de theeplantage Hanthana Field in Sri Lanka. Ze gaat iedere dag naar school, maar ze is ook verantwoordelijk voor het huishouden. Haar moeder werkt namelijk in het buitenland; haar vader probeert met dagwerk geld voor zijn gezin bijeen te sprokkelen.

De rest van het gezin slaapt nog als ze het vuur aanmaakt. Haar moeder werkt in Koeweit als hulp in de huishouding: "Ze is nu voor de tweede keer weg. De eerste keer was ze drie jaar in het Midden-Oosten, nu is ze bijna twee jaar weg," vertelt Nadeeka. Haar moeder stuurt af en toe geld naar huis. Nadeeka heeft een oudere broer – Ana – van 16 en een jonger zusje: "Thangachchi is nu tien jaar. Ze was nog heel klein toen mijn moeder voor het eerst naar het buitenland ging. Nu mijn moeder er niet is, help ik mijn zusje met wassen en aankleden. Als ze uit school komt, help ik haar met haar huiswerk. 's Avonds komt mijn vader thuis en dan helpt hij ons ook." Wat Nadeeka er niet bij vertelt, is dat ze nadat ze het ontbijt heeft gemaakt en voor haar zusje heeft gezorgd, nog drie kwartier naar school moet lopen. Ze vertelt ook niet dat haar vader 's avonds vaak heeft gedronken als hij thuis komt en dan niet meer in staat is mee te helpen met het huishouden of het huiswerk.

Hanthana Field is een van de vele theeplantages rondom Kandy. De theeplukkers en hun gezinnen wonen er in de beruchte 'linerooms': kleine kamers op een rij. De laatste jaren zijn veel linerooms opgeknapt, maar nog altijd wonen veel families in de kleine, armoedige kamers. Schoon water en sanitaire voorzieningen zijn ver te zoeken, de elektriciteit is duur en gevaarlijk, zeker in combinatie met de open vuren waarop gekookt wordt.

Een goed huis...

Ook voor Nadeeka's familie is huisvesting het grootste probleem. Ze leven in een armoedig kamertje van leem en golfplaten dat is gebouwd achter het huis van Nadeeka's oom. Het is de bedoeling dat het gezin later een huis kan bouwen van het geld dat Nadeeka's moeder in Koeweit verdient. Nu slapen de meisjes op de grond en slapen Nadeeka's vader en broer in het enige bed: "Ik wil onderwijzeres worden en mijn zusje wil politie-agente worden. Ik help haar zoveel mogelijk, want ik wil dat we later een goed huis kunnen bouwen. We kunnen dan bij elkaar wonen, zodat ik voor mijn ouders kan zorgen."

De arbeidsomstandigheden van de vrouwen die in het Midden-Oosten werken, zijn meestal slecht. Caritas-organisatie SETIK werkt voor de vrouwen en hun gezinnen. Directeur father Camillus Jansz: "Veel vrouwen worden onderbetaald, moeten zwaar werk doen en worden mishandeld en misbruikt. Het gebeurt regelmatig dat vrouwen moeten vluchten, uit ramen springen en daarbij armen of benen breken." Nadeeka realiseert zich dat haar moeder het zwaar heeft in het Midden-Oosten: "Ze werkt onder moeilijke omstandigheden. Omdat ik zie dat mijn ouders hun best doen om ons gelukkig te maken, doe ik mijn best op school. Ik kan dan later geld verdienen en voor hen zorgen."

De gevolgen voor de achterblijvende gezinnen zijn groot als de vrouwen vertrekken constateert father Camillus: "De kinderen gaan vaak niet meer naar school en zwerven maar een beetje rond. Veel mannen zoeken geen werk meer omdat ze toch geld ontvangen van hun vrouw. Ze raken aan de drank en zorgen slecht voor hun kinderen." Er ontstaat een vicieuze cirkel, waaruit het moeilijk is te ontsnappen. SETIK werkt voor alle gezinsleden: "We hebben bijvoorbeeld groepen voor de vaders, waarin we ze leren budgetteren, maar we leren ze ook hoe ze voor hun kinderen moeten zorgen. De kinderen begeleiden we ook: we stimuleren ze hun school af te maken en we leren ze hoe ze zonder hun moeder een veilig en gezond leven kunnen leiden."

Zelfrespect

Nadeeka maakt deel uit van de 'Regenboog-kinderen': een groep kinderen en jongeren die workshops en programma's volgt bij SETIK. Het zijn programma's op het gebied van persoonlijke ontwikkeling en vreedzaam samenleven. Via deze groepen creëert SETIK groepen jongeren die een voorbeeldfunctie vervullen voor de mensen om hen heen. De Tamil- en Singhalese jongeren krijgen bijvoorbeeld les in elkaars taal en cultuur, ter voorbereiding op een toekomstige kennismaking en uitwisseling. Deze groepen dragen bij aan de vrede en verzoening tussen beide bevolkingsgroepen en dragen de dingen die ze bij SETIK leren, ook weer uit. Nadeeka: "Ik heb SETIK leren kennen via Dorothy en Dorin, twee veldwerkers van SETIK. Ik volg programma's bij SETIK, maar ik heb SETIK nog nooit om hulp gevraagd. We hebben problemen, maar die willen we niet laten zien aan anderen. Ondanks alles laten we andere mensen zien dat we gelukkig zijn. Zo behouden we ons zelfrespect."

Nadeeka heeft af en toe telefonisch contact met haar moeder: "Dan kan ik met haar praten als ik problemen heb of advies wil van haar. Soms bespreek ik ook dingen met mijn vader, maar bepaalde zaken bespreek ik nu eenmaal liever met mijn moeder, zeker nu ik ouder word." En dus mist Nadeeka het dagelijks contact en de aanwezigheid van haar moeder: "Als ik andere meisjes van mijn leeftijd zie die bij hun moeder wonen en plezier met haar hebben, voel ik me soms verdrietig. Ik begrijp dat mijn moeder naar het buitenland is gegaan om geld voor ons te verdienen. Daardoor hebben wij meestal voldoende te eten en kunnen we naar school, maar als ze weer thuis komt, zal ik haar verbieden weer weg te gaan." <

Vastenactie campagneproject 2015: SETIK

SETIK is de caritasorganisatie van het bisdom Kandy in Sri Lanka. Dit bisdom ligt in het beroemde theeplantagegebied. Het jongerenwerk van SETIK wil kinderen en jongeren zelfstandig en zelfbewust maken. Concreet betekent dit dat SETIK bijvoorbeeld kinderarbeid probeert te ontmoedigen, bijeenkomsten en trainingen organiseert over thema's als 'persoonlijk leiderschap' en 'geweldloos samenleven', maar ook computercursussen en bloeddonatie-campagnes initieert. Daarnaast zorgt SETIK bijvoorbeeld voor extra opvang en begeleiding voor basisschoolleerlingen na schooltijd en worden kleine bibliotheekjes ingericht in de dorpen op de theeplantages. De kinderen kunnen hier na schooltijd terecht voor bijvoorbeeld extra lessen en hulp bij hun huiswerk.

Wat kunnen we bijdragen?

- Voor € 50,00 kan een jongere een computertraining van een week volgen.
- Voor € 150,00 kan een eendaagse training over persoonlijk leiderschap of geweldloos samenleven voor 25 deelnemers worden georganiseerd.
- Voor € 275,00 kan een bloeddonatie-campagne worden georganiseerd.
- Voor € 850,00 kan een bibliotheekje in een theeplantagedorp worden voorzien van boeken.
- Voor € 9.000,00 kan SETIK drie jaar lang een jongerenwerker in dienst nemen die kinderen en jongeren begeleidt bij hun ontwikkeling.

Meer weten?

Wilt u meer weten over Vastenactie en het campagneproject 2015 in Sri Lanka? Op de website www.vastenactie.nl kunt u meer lezen. Uw hulp is natuurlijk ook van harte welkom. U kunt bijdragen via de Vastenactie-collecte in uw parochie of via het vastenzakje, maar u kunt ook rechtstreeks doneren via de website van Vastenactie.

VASTENAKTIE

Fotografie: Vastenactie, Den Haag

De Scavi laatste rustplaats van Sint Petrus

Graffitimuurtje met een nis waarin de relikven van St. Petrus gevonden zijn en thans bewaard worden

Sanpietrini, werklui van de kerk, aan het werk bij het uitgraven

Over Sint Petrus, de prins van de apostelen en een van de leiders van de Kerk van Rome uit de eerste eeuw, wordt verteld dat hij de marteldood stierf tijdens de vervolgingen van keizer Nero na de brand van Rome (juli 64 na Chr.). Sommige historici zeggen dat de marteldood van Petrus plaatsvond in 64 na Chr.; anderen in het jaar 67. In het circus van Nero, dat gelegen was aan de voet van de Vaticaanse heuvel, stierf hij aan het kruis. Op z'n kop, aldus de traditie, omdat hij zich niet waardig vond om op dezelfde wijze te sterven als zijn Heer. Daarna werd zijn lichaam door medechristenen het circus uitgedragen. Petrus werd tussen andere, eenvoudige graven begraven op de heuvel naast het circus, het begin van een Romeinse *necropolis* (dodenstad). Rond 155-160 na Chr. wordt een eenvoudig monumentje op zijn graf geplaatst, een *tropaion* (trofee), dat in 320 na Chr. werd opgenomen in een groter marmeren grafmonument. Dit monument werd het middelpunt van de nieuwe basiliek, dat keizer Constantijn ter ere van Sint Petrus liet bouwen en op 18 november 326 werd ingewijd. Deze kerk werd in de zestiende eeuw gesloopt en vervangen door de huidige St. Pieterskerk. De obelisk midden op het St. Pietersplein heeft het allemaal meegemaakt. In 37 na Chr. neergezet in het circus van Nero en in 1586 verplaatst naar zijn huidige plek midden op het St. Pietersplein.

Opgravingen onder de Sint Pieter

Op basis van geloof en traditie werd eeuwenlang gezegd dat (recht) onder het pauselijke altaar in de kerk zich het graf van de apostel Petrus bevond, maar wetenschappelijk was niets bewezen. In februari 1939 werden door werklui in de grotten onder de kerk voorbereidende werkzaamheden verricht om de sarcofaag van de overleden paus Pius XI te plaatsen. Deze paus wilde nabij het graf van paus Pius X en de heilige Petrus begraven worden. Bij deze werkzaamheden trof men onder de vloer delen van een oude muur aan. De nieuwsgierigheid was gewekt. Het was paus Pius XII die op 28 juni 1939 het startsein gaf voor archeologische opgravingen onder de St. Pieterskerk. Een archeologenteam heeft deze klus geklaard tussen 1939 en 1949. De opgravingen hebben een deel van de oorspronkelijke, heidense *necropolis* van de Vaticaanse heuvel blootgelegd. Dit deel was verdwenen onder de basiliek die door Constantijn is gebouwd. Er zijn een twintigtal mausolea opgegraven, daterend uit de periode tussen 120 en 300 na Chr. In deze mausolea zijn diverse fraaie heidense sarcofagen gevonden, maar ook asurnen en andere voorwerpen die te maken hebben met de begraafrituelen van de Romeinen. De vloeren, muren en plafonds van de mausolea zijn voorzien van prachtige fresco's en mozaïeken met verwijzingen naar (heidense ideeën over) leven en dood. Verder zijn er enkele christelijke graven gevonden.

Muro rosso

Hoogtepunt van een rondleiding door de *Scavi* is een bezichtiging van de ruimten onder het pauselijk altaar, recht onder het baldakijn van Bernini en de koepel van Michelangelo. Op die plek is in 1942 inderdaad het graf van de apostel Petrus gevonden. In dit Petrusgraf zijn menselijke beenderen gevonden, maar die kunnen niet toebehoord hebben aan de apostel, zo bleek na onderzoek. En na verder zoeken is (elders, maar nabij het graf) nog een collectie beenderen aangetroffen, die - naar wetenschappelijk is vastgelegd - zeer mogelijk wel de relikwieën van Petrus kunnen zijn. Bij een rondleiding wordt de beroemde graffitimuur vol met Griekse en Latijnse inscripties getoond, die verwijzen naar gebeden, namen van personen waarvoor gebeden wordt, Jezus, dood en leven en naar Petrus zelf. In dit steunmuurtje uit 250 na Chr. van de zogeheten rode muur (*muro rosso*), waartegen het grafmonumentje uit het midden van de tweede eeuw gebouwd was, zijn uiteindelijk deze relikven gevonden. Op dezelfde plek worden ze nu bewaard.

Heiligste plek

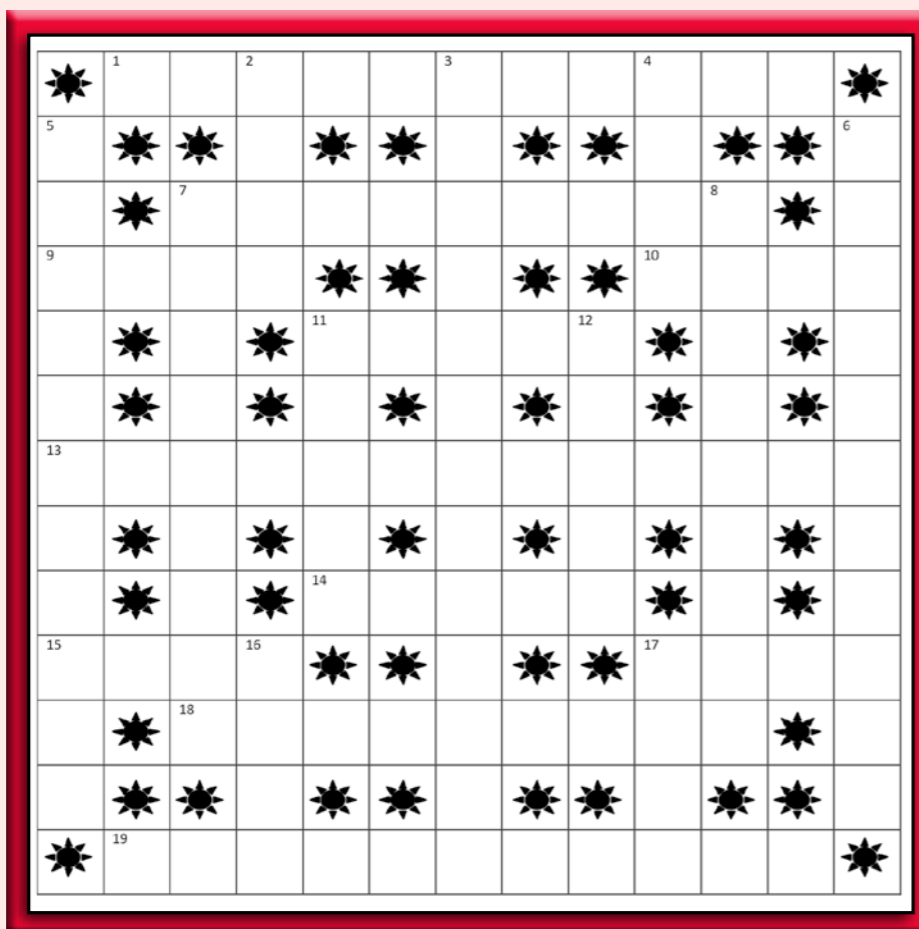
De *Scavi* onder de St. Pieterskerk geniet bij toeristen en pelgrims geen grote bekendheid tussen alle monumenten en bezienswaardigheden van Rome. Dat is jammer want het is, naar mijn mening, toch de meest bijzondere en heiligste plek van Rome: het graf van de apostel Petrus in de hoofdstad van het Romeinse rijk. En dit eenvoudige graf(monument) is werkelijk de steenrots waarop de Kerk gebouwd is. Zoals de tekst in het Latijn aangeeft aan de binnenkant van de koepel van de St. Pieterskerk: "*Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam*", 'Gij zijt Petrus en op deze steenrots bouw Ik mijn Kerk' (Matteüs 16:18).

Aan de andere kant is het ook maar goed dat de *Scavi* wat onbekend is bij de gemiddelde toerist. De *Scavi* lenen zich niet voor grote stromen bezoekers. De paden tussen de mausolea zijn smal, de opgravingen uniek en er zijn allerlei klimatologische voorzorgsmaatregelen genomen ter conservering van de opgravingen. Er wordt daarom dagelijks maar een beperkt aantal bezoekers toegelaten. Tijdens de Romereis 2015 zullen de deelnemers aan de tiener- en jongerenreis de *Scavi* bezoeken. <

Eric van Teijlingen

Scavi Vaticani, rondleiding in meerdere talen,
te bezoeken na reservering via scavi@fsp.va

'n beetje crypto

Horizontaal

1. Is onze regering zo bedreven? **7.** Dat is het 'm, twee gezangen en samen één **9.** Muzikale maat op het voetbalveld? **10.** De noot komt later en dan gaan we eten **11.** Arctische groente **13.** Zeer scherpe liefkozingen **14.** Met kant erbij is het helemaal gereed **15.** Een vrouw in de gereedschapskist? **17.** Een rondje van Frans **18.** Twee waterkeringen in rust **19.** Ze gebruiken niks en deugen nergens voor

Verticaal

2. De slee reeds bij het meer gezet **3.** Die kun je zeker terug verwachten **4.** Lichaamsdelen die uitzetten? **5.** Zij helpt je als je verdwaald bent **6.** Liggen daar hele woningen op de kraam? **7.** Daar zijn alle inwoners journalisten? **8.** Plaatsje bij het hoogaltaar is gereserveerd voor vrouwen? **11.** Koud beddengoed **12.** Blauwe voetbalclub in die tijd? **16.** Een talent cadeau krijgen **17.** Een hoofd op proef?

De oplossing van de kerstpuzzel was:

SAMEN OP BISDOMBEDEVAART NAAR ROME

Jij bent uniek!

Bij de presentatie van de onlangs verschenen biografie over kardinaal Simonis sprak de hoofdpersoon relativerend: "Er zijn grote kardinalen, diepe denkers. Ik ben maar een plattelandskardinaal." Dat moge waar zijn, de kardinaal gaf een nog een persoonlijk 'testament' bij dat wel degelijk diepgaand te denken gaf. Hij vertelde namelijk dat hij bij het vormen de jongeren altijd op het hart drukte: "Denk eens hoe bijzonder het is dat jij leeft. Je hebt maar één leven en dat is je zomaar geschonken. Het is aan jou om goede keuzes te maken zodat in jouw leven Gods goedheid zichtbaar wordt."

Dat is precies waar het om draait en dat is misschien ook wel de tragiek van religie. De verwondering om het bestaan is de grondslag van alles, maar hoe houd je die verwondering levend? Het gebed wil natuurlijk het vanzelfsprekende weer verrassend maken. Maar juist door herhaling en regelmaat dreigt die spontane verwondering te verdwijnen en tot sleur te worden. We weten allemaal hoe we opeens tot verwondering en dankbaarheid kunnen komen: bij de geboorte van een kind, altijd een wonder, vooral als je beseft dat hier een mensenleven nog helemaal open voor je ligt. Wat kan zo'n kind allemaal nog meemaken? Het duizelt je als je eraan denkt. Natuurlijk kan ook de schrik ons om het hart slaan als we bedenken welke bedreigingen het nieuwe leven tegemoet zal zien, maar verwondering en dankbaarheid blijven toch de voorrang houden. En inderdaad is religie zonder die grondimpuls een lege huls, onze kerken zijn dan niet meer dan mausoleums, onze gebeden loze woorden. Dankbaarheid en vrijgevigheid laten zich ook al niet bevelen, maar ontspruiten als het ware spontaan uit diezelfde verwondering. Pas als ik mijn bezit als een geschenk en een wonder beschouw kan ik op het idee komen om anderen van die vreugde deelgenoot te maken: een feest vier je ook niet in je eentje. De woorden van de grote kardinaal John Henry Newman lijken me niets anders te bedoelen. Hij zegt, al meer dan 150 jaar geleden:

1. Ik ben geschapen om iets te doen of te zijn waarvoor niemand anders geschapen is. Ik heb een plaats in Gods raadsbesluiten, in Gods wereld, die niemand anders heeft. Of ik rijk ben of arm, door mensen veracht of geëerd, God kent mij en roept me bij mijn naam.
2. God heeft mij geschapen om een bepaalde dienst voor Hem te verrichten. Hij heeft mij een werk opgedragen dat Hij niet aan een ander heeft opgedragen. Ik heb mijn zending - misschien zal ik die zending nooit in dit leven kennen, maar die zal ze me bekend gemaakt worden in het volgende leven. Op een of andere

manier ben ik nodig voor zijn plannen. Ik heb een aandeel in dit grote werk. Ik ben een schakel in een keten, een band van relaties tussen personen. Hij heeft mij niet voor niets geschapen. Ik zal goed doen, ik zal zijn werk doen. Ik zal een engel van vrede zijn, een verkondiger van de waarheid op mijn eigen plaats, zonder het te bedoelen, als ik zijn geboden maar onderhoud en Hem dien in mijn roeping.

3. Daarom zal ik Hem vertrouwen. Wat of waar ik ook ben, ik kan nooit weggeworpen worden. Ben ik ziek, dan kan mijn ziekte Hem dienen. Ben ik in verwarring, dan kan mijn verwarring Hem dienen. Ben ik in smart, dan kan mijn smart Hem dienen. Mijn ziekte, mijn verwarring, mijn smart zijn misschien noodzakelijke middelen voor een of ander groot doel dat ons te boven gaat. Hij doet niets tevergeefs. Hij kan mijn leven verlengen. Hij kan het verkorten. Hij weet wat Hij voorheeft. Hij kan mijn vrienden wegnemen. Hij kan mij tussen vreemden plaatsen. Hij kan mij vereenzaamd doen gevoelen, neerslachtig maken, de toekomst voor mij verborgen houden - maar Hij weet wat Hij voorheeft. 7 maart 1848

Marcel Poorthuis

Stuur uw oplossing o.v.v. naam en adres voor 19 februari 2015 naar de redactie van Samen Kerk, Postbus 1053, 2001 BB Haarlem. Onder de goede inzenders worden een aantal cadeaubonnen verloot.

Winnaars december 2014

Dhr. V.J.M. Borgonjen uit Haarlem heeft het boek *Hij wil bij ons wonen* gewonnen;

Zr. G. Weenink uit Bergen NH heeft de *Bijbel in Gewone Taal* gewonnen;

A. Rutte uit Santpoort heeft het *Kijktafelboek* gewonnen.

De overige vijf winnaars hebben een VVV-bon gewonnen:

- M. Limmen, Purmerend;
- Dhr. K. Bleekemolen, Thianges, Frankrijk;
- G.M.B. Elsdijk, Wervershoof;
- Mw. M. Witteman, Halfweg;
- W. Briefjes, Castricum.

De parochiebladen van december vermeldden vooral het belangrijkste nieuws rond Kerstmis, zoals de vieringen, soms een kerstverhaal, met bijna allemaal een kerstkleurplaat. De pastores hebben hun best gedaan op een pastoraal woordje (en hun kerstpreek niet te vergeten...). Opvallend is de soms lange lijst met misintenties bij de vieringen op 24 en 25 december. Het weerspiegelt het kerkbezoek. In de bladen ook alvast de activiteiten van het nieuwe jaar. Zoals de aanstaande bisdomreis naar Rome. Of oproepjes voor deelname aan de eerste heilige Communie of het Vormsel. Bij een aantal parochies verder volop nieuws over de samenwerking, het aangaan van een personele unie of fusie met naburige parochies..

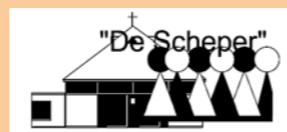
De **Kapelkrant** van de Begijnhofkapel (**Amsterdam**) presenteert de 'Begijnhof Bioscoop'. Iedere eerste zaterdag de komende maanden is er een mooie film in de pastorie. De aanvang is 19.30 uur en het 'bioscoopkaartje' kost € 3. Ook de Vincentiuskerk in **Oud-West** kent een filmmiddag en wel op de zondag na de viering, maar mét lunch (voor € 4). En wat te denken van **Krommenie**: onder de titel 'Zin in film' zijn er daar ook filmavonden met tekst en uitleg (St. Petruskerk).

Dat vrijwilligerswerk iets is van 0 tot 100 jaar, zijn alle parochies het wel over eens. We zouden niet zonder hen kunnen... Maar niet veel parochies kennen een vrijwilliger van 93 jaar. **Amsterdam-West** wel, een vrijwilligster om eerlijk te zijn: mevrouw Emmy Arendse. En, aldus **Geloven in West**, het parochieblad van de Emmaüsparochie, is ze nog steeds actief: verjaardagskaarten sturen aan de

vrijwilligers, zieken bezoeken (ziekenhuis en thuis) enz. Chapeau! Het stadsdeel kwam haar feliciteren en bedanken en begin oktober werd mevrouw Arendse in de Boomkerk in het zonnetje gezet. Verderop nieuws over de restauratie van de Boomkerk en een mooi artikel over de nieuwe iconen van Mozes en Franciscus van Assisi (geschilderd door Geert Gússtege), die een plekje krijgen in de apsis.

De parochie De Goede Herder (**Landsmeer**) vermeldt in het parochieblad **De Scheper** bij het vieringenoverzicht niet alleen wie de voorganger, koster of lectrice is, of wie de koffie zet, maar er is eveneens een kleine alinea geschreven als inleiding op het thema van die zondag. Daarnaast worden ook de Schriftlezingen vermeld. Een goede gedachte om hieraan in het parochieblad aandacht te besteden zodat men ook inhoudelijk voorbereid ter kerke kan gaan. Ideeetje voor anderen...?

Pastoor Samuel Marcantognini schreef in **Het lopend vuurtje**, parochieblad van de St. Jans Geboorteparochie (**De Kwakel**) een mooie samenvatting van de preek die paus Franciscus eind oktober hield bij het slot van de Synode over de familie en het huwelijk. Op deze manier wordt iedereen direct geïnformeerd. Verderop vertelt de Commissie Oecumenische reizen (van de lokale Raad van kerken) over de moeilijke keuze bij het reisdoel voor 2015. Armenië en Georgië vielen om veiligheidsredenen af. Rome ook trouwens, niet genoeg vliegtuigstoelen meer begin mei... (Hoe zou dat komen?) Uiteindelijk is gekozen voor een reis naar Andalusië, Zuid-Spanje, naar de prachtige steden Sevilla, Córdoba en Granada. Niet alleen het land van flamenco, sherry en tapas maar ook van Moorse (islamitische), joodse en christelijke kunst en cultuur. Absoluut het bezoeken waard. Op de foto de Mezquita, gebouwd als moskee nu de kathedraal van Córdoba. Info: jwkort@caiway.nl

In **Augustinus nieuws** van december (parochie St. Augustinus **Amsterdam Buitenveldert**) deel 12 van de serie bijbelse uitdrukkingen en gezegdes, die qua betekenis worden toegelicht en voorzien van hun bijbelse achtergrond. Een voorbeeld: 'Vurige kolen op je hoofd'. Het betekent dat je verwacht dat een vijand je niet goed zal behandelen. En jij zult de ander dan ook niet goed behandelen. Maar behandel je hem toch goed, dan stapel je vurige kolen op zijn hoofd. Het beeld is niet helemaal duidelijk maar de betekenis wel: kwaad met goed vergelden. De tekst uit de Romeinenbrief is letterlijk uit het bijbelboek Spreuken overgenomen (zie Spr. 15,21 en Rom. 12,20): 'Als uw vijand honger heeft, geef hem brood te eten, als hij dorst heeft, geef hem water te drinken, want dan hoopt gij vurige kolen op zijn hoofd'. De serie is nog niet af, want Deken Amro Bakker schrijft: 'Tot de volgende keer'. En dat klopt, want in de volgende editie lezen we aflevering 13...

De toren van de Petrus en Pauluskerk van de parochie Maria Sterre der Zee (**Den Helder-Julianadorp**) staat in de steigers vanwege een restauratie. Er zijn al heel wat bedelbrieven verstuurd voor de actie 'Red de toren', aldus het parochieblad. Ze publiceren zelfs een voorbeeldbrief om te geven of te sturen aan mensen van wie je vermoedt dat zij iets met de kerk hebben maar nog niet eerder gegeven hebben. Goede actie. En... "U kunt de brief letterlijk overnemen, wijzigen of aanvullen naar uw eigen smaak. U mag alles veranderen behalve het rekeningnummer, de toevoeging en het adres!" Wilt u deze brief ook aan iemand sturen (letterlijk overgenomen of helemaal gewijzigd), u kunt hem downloaden op www.mariasterre-derzee-denhelder.nl. Dat het een succesvolle actie mag worden!

In meerdere parochies maar zeker in de parochies van **Wormer** en **Assendelft** is er aandacht voor de restauratie van het orgel in de eigen kerk. In Wormer heeft het kerkbestuur besloten om certificaten uit te reiken aan donateurs van een orgelpijp. Verderop in **P.M.** (het parochieblad) een mooi artikel over de geschiedenis van het orgel van de kerk (en die van de schuilkerk). Bij het parochieblad **De Sluis** van Assendelft is zelfs een flyer gevoegd met een oproep bij te dragen aan de orgelrestauratie. We horen in de loop van dit jaar vast wat deze acties opbrengen...

Kerstmis en de Bonifatiuskerk in **Zaandam** blijven altijd met elkaar verbonden door het gebeuren een aantal jaren geleden dat er plotseling 'geen plek was in de herberg...' In het kerstnummer van het **'Bonifatius nieuws'** schrijft pastoor André Goedhart over de aangevraagde subsidie voor het herstel van de vloer en de faciliteiten als wc's enz. (kosten: een miljoen euro). Hij hoopt dat velen zich een Vriend tonen van de Bonifatius zodat de Stichting Restauratie de toezeggingen kan waarmaken en de kerk binnenkort weer open kan.

In **Triangel** (van de parochies van **Aerdenhout** en **Zandvoort**) een klein berichtje - mét foto's - over twee zilvervossen die zich helemaal thuis voelden op de begraafplaats St. Agatha (Zandvoort). Ze waren zo tam dat ze zelfs bezoekers tegemoet liepen. Omdat dit type dier waarschijnlijk gefokt is, zijn ze door enkele dierenopvangorganisaties gevangen en wordt een goede verblijfplek gezocht (wellicht inmiddels gevonden).

1

< 1. Bavo-onderscheiding

Op 17 december jl. ontving mevrouw **Janny Versteeg** (l.) uit handen van pastoor André Goedhart (r.) **de diocesane onderscheiding H. Bavo**. Namens bisschop Punt werd ze onderscheiden voor 25 jaar inzet voor het Ziekenapostolaat in Nederland (en in het bijzonder in ons bisdom). >

< 2. St. Franciscus kerkenbier aangeboden

De Adelbertusparochie in Haarlem-Noord kent een traditie van een groepje enthousiaste bierbrouwers, die jaarlijks een zeer beperkte hoeveelheid bier brouwt voor de parochie. De nieuwe personele unie van onze H. Franciscusparochie i.o., heeft deze groep geïnspireerd tot het brouwen van een speciaal **St. Franciscus Kerkenbier, uit Haarlem, Santpoort, Driehuis en IJmuiden**. Tijdens de nieuwjaarsreceptie van het bisdom ontvingen bisschop Punt en hulpbisschop Hendriks de eerste twee exemplaren. >

2

< 3. Afscheid pastor Lavaleije

Op 23 november jl. heeft pastor Cuno Lavaleije na 18 jaar afscheid genomen als pastoraal werker en voorganger van de parochies van Blaricum en Huizen-Blaricum-Bijvanck wegens pensionering. Een van zijn vele talenten was het aansprekende "vertalen" van de verhalen uit de bijbel naar onze tijd. In het kader van zijn afscheid is een boek uit gebracht met een verzameling van zijn preken. *Preken voor eigen parochie – Bloemlezing uit de preken van Cuno Lavaleije* bevat de tekst van dertig preken afgewisseld met foto's van glas-in-lood ramen uit de St. Vituskerk in Blaricum (95 pag., ISBN 978-90-9028724-9). Exemplaren zijn te bestellen via telefoon 035 538 31 53 of per email: secretariaat@vitusblaricum.nl. De kosten zijn € 12,50 (incl.verzendkosten), over te maken op NL73INGB0000297854 o.v.v. 'Boek Preken'. >

3 Preken voor eigen parochie

Bloemlezing uit de preken van Cuno Lavaleije

>

4. Geloof op de radio

Op NPO Radio 5 zijn twee nieuwe levensbeschouwelijke programma's te beluisteren, uitgezonden door RKK-NCRV: het dagelijkse *Aan Tafel op 5* met Karin de Groot (maandag-vrijdag van 18.00-19.00 uur), en op zaterdag *Wierook en Pepermunt* met Annemiek Schrijver en Wilfred Kemp (18.00-19.30 uur) over kerkelijke actualiteit in katholiek en protestants-christelijk Nederland. >

5. Aantal rooms-katholieken stijgt...

Wereldwijd waren er in 2012 1.228.621.000 katholieken, ruim 15 miljoen meer dan in het voorgaande jaar. Als percentage van de wereldbevolking daalde het aantal katholieken met 0,01 procent naar 17,49%. Het aantal gelovigen groeide het sterkst in Amerika en Azië, maar steeg eveneens in Azië, Europa en Oceanië. Het aantal priesters wereldwijd steeg met 895 tot 414.313 (in Europa daalde het aantal geestelijken met 1.375 priesters) en het aantal vrouwelijke religieuzen daalde, door de veroudering, met 10.677 tot 702.529. (Bron: www.rkkerk.nl) >

6. ... Christenvervolgung ook

Noord-Korea, Somalië, Irak voeren de top 3 aan maar in grote delen van Afrika, het Midden-Oosten, Azië en Latijns Amerika, bijna overal ter wereld, hebben christenen te maken met toenemende vervolging om hun geloof. Christenen vormen daarmee wereldwijd de meest vervolgd groep gelovigen, blijkt uit internationaal onderzoek. Dat komt niet alleen doordat er meer christenen zijn dan moslims, hindoes of boeddhisten: in veel landen vormen christenen een minderheidsgroep die duidelijk anders is. Ze zijn tweederangs burgers (zoals in Pakistan) of ongewenste vreemdelingen (Soedan). Soms wordt christen-zijn gezien als landverraad, zoals op de Malediven of in Turkmenistan. (Bron: www.opendoors.nl) >

7. Kerken tekenen verklaring veilige kerk

Meer dan twintig kerken hebben woensdag 10 december in Zeist een verklaring getekend waarin ze uitspreken zich sterk te blijven maken voor een veilige leef- en werkomgeving binnen de kerk, het kerkgenootschap en de daarbij aangesloten gemeenten en parochies. De kerken erkennen dat die veiligheid een voortdurend punt van aandacht moet zijn en om preventie vraagt naar met name kwetsbare groepen, veelal jonge mensen en vrouwen. De kerken nemen daarvoor dan ook de nodige maatregelen. Namens de R.K.-Kerk tekende mgr. Van den Hende, bisschop van Rotterdam, en referent voor de oecumene. De verklaring *De kerk hoort een veilige plek te zijn* is te lezen op de site www.raadvankerken.nl. <

Pauselijke badcultuur

Dat Rome iets met water heeft, weten we (zie *Samen Kerk* 2014 nr. 7). In de Romeinse tijd was er een heus Ministerie van Water om de aanvoer van vers water aan de vele inwoners en bezoekers van de hoofdstad van het Romeinse rijk te garanderen. Fontein, aquaducten en badhuizen, de restanten kunnen we als toeristen nog steeds bezichtigen. En als we in Rome zijn, in onze hotels, maken we gebruik van de douche of een bad. Uiteraard gaat ook de paus onder de douche of in bad. Op dit onderwerp is Loes Raimond-Waarts eind november 2014 in Groningen gepromoveerd. Ze schreef een mooi boek over de badcultuur in de Vaticaanse paleizen en de badkamers van pausen en prelaten. In de Renaissance dan...

De meesten van ons gaan nu (dagelijks) onder de douche, onderdeel van ons opstartritueel. In oude Romeinse tijden was het baden meer een ontspannende bezigheid (zoals wij nu in een wellnesscentrum). Badhuizen waren er in de Oudheid voor iedereen. En badderen was belangrijk. Het droeg bij aan de algehele gezondheid van een persoon. Rijke mensen lieten om die reden badkamers installeren in hun woningen en paleizen. Zo ook de pausen en de prelaten in het apostolisch paleis. Hun zware taken en verantwoordelijkheden vroegen veel van hun fysieke en mentale krachten. Geregeld een goed medicinaal bad nemen zou verlichting geven en overbelasting vermijden, was de algemeen geldende opvatting.

Raimond-Waarts heeft enkele overgebleven badkamers onderzocht en beschreven qua inrichting, decoratie enz. Bijvoorbeeld die van de kardinalen Bernardo Bibbiena, Raffaele Riario, maar ook van paus Alexander VI (Rodrigo Borgia), Julius II (Giuliano della Rovere) en Clemens VII (Giulio de Medici). Neem nu Julius II (1443-1513). Hij werd paus in oktober 1053 en staat vooral bekend als oorlogspaus, want hij hield zich meer bezig met het aanvoeren van zijn legers tegen andere Italiaanse vorstendommen en steden (ter verdediging en uitbreiding van de Kerkelijke Staat) dan met pastorale zaken. Hij was meer een man van actie dan van contemplatie. Ook is hij bekend als opdrachtgever van Michelangelo tot het schilderen van het plafond van de Sixtijnse Kapel. En het is deze paus die de Zwitsers inhuurde als privéleger, de huidige Zwitserse Garde. In het boek beschrijft Raimond-Waarts dat Julius II – bekend om zijn opvliegerige karakter – mogelijk veel baat had bij het rustgevend badderen. Hoewel een koude douche nemen ook heel effectief kon zijn. Verder leed hij, zoals velen, aan de zogeheten 'Franse ziekte' (syfilis). Het badderen was bedoeld om de ziekteverschijnselen (bijv. koortsaanvallen) te lijf te gaan.

In 1483 bouwde hij als kardinaal al een badkamer met aangrenzende stookkamer (voor heet water en verwarming) in zijn vesting in Ostia (nabij Rome aan de kust).

Tot paus verkozen liet hij in het Vaticaanse paleis een privéappartement aanleggen, waarvan de openbare ruimtes luxueus waren. De echte privékamers waren redelijk sober, incl. de badruimte. Deze kwam in 1504 al gereed, want de paus liet hem trots zien aan de ambassadeur van Venetië. Op de wanden fresco's met de op de antieke schilderkunst geïnspireerde *grottesche* (met o.a. guirlandes, griffioenen). Centraal op het plafond een afbeelding van de zeegod Neptunus (met drietand en geflankeerd door dolfijnen). Heel hip voor die tijd. En het waren vrolijke schilderijen, aldus de auteur, om Julius met zijn choleric temperament en heftige emoties in bedwang te houden of te temperen (pag. 166), zeg: op te vrolijken. Eenvoudig in bad gaan zitten, zoals wij doen, was er in die tijd niet bij. Zeker niet bij hooggeplaatste personen. Een paus (of prelaat) werd gebadderd door personeel. Er waren vele dienaars aanwezig terwijl men een bad nam, tot aan een masseur en de lijfarts toe. Bij paus Julius verzorgde de barbier bij het baden zijn lange baard. Toch heel anders dan wij zelf gewend zijn... In de 16e eeuw kwam er een einde aan deze pauselijke badcultuur. Vanaf het Concilie van Trente (1545-1563), als reactie op de Reformatie, moest dit hof het voorbeeld geven in de nieuwe kerkelijke cultuur van soberheid. Weg met dit Romeinse decadente leven! Zo wat parallel aan de situatie waarbij de Bisschop van Limburg (Duitsland) eveneens over een badkamerinrichting struikelde...

'Badkamers voor pausen en prelaten' is een typisch onderwerp voor een academische promotie, maar dat maakt het boek niet minder interessant voor iedereen die houdt van geschiedenis, Renaissance, lifestyle én badkamerinrichting. Zeker het lezen waard. <

Badkamers voor pausen en prelaten. Leven en welzijn aan het Vaticaanse hof in de Renaissance | L.L. Raimond-Waarts | ISBN 9789059729452 | Uitgeverij Eburon | € 39,95

STILLE OMGANG JONGERENPROGRAMMA

"On the Road"

Stilte in het centrum van de drukte! Stilte alsof je in de oog van een orkaan zit. Het jaarlijkse evenement de 'Stille Omgang' in Amsterdam is een tocht die deze stilte brengt midden in de hoofdstad. Zet de datum alvast in je agenda want zaterdag 21 maart 2015 vindt voor de tiende keer het jongerenprogramma van de Stille Omgang (SO) plaats. Het SO-jongerenprogramma is een katholiek jongerenevenement van nationale omvang waarbij jaarlijks honderden jongeren uit het hele land meelopen. Het thema van het jongerenprogramma is dit jaar ON THE ROAD. Op weg zijn, zoals een pelgrim, niet altijd wetend waar de reis naartoe zal gaan. Constant blijven we in beweging. Deze weg gezamenlijk gaan met Jezus, is verrassend. Staan we open om dit avontuur met Hem aan te gaan?

Tijdens het Stille Omgang jongerenprogramma staan we stil bij dit thema, onder andere door middel van muziek en/of theater, een spreker van formaat en in de liturgie: een Heilige Mis en Eucharistische aanbidding. Kortom, gezamenlijk het geloof vieren is het hoofdingrediënt van het SO-Jongerenprogramma. Het programma zal toewerken naar het hoogtepunt van de avond, het gezamenlijk lopen van de Stille Omgang.

DATUM: Zaterdag 21 maart 2015.
LOCATIE: Basiliek van de Heilige Nicolaas, Prins Hendrikkade 73 in Amsterdam.
 Recht tegenover Amsterdam Centraal station.
TIJD: Programma start om 20:00 uur en is rond 00:30 uur afgelopen.
MEER INFO: www.stille-omgang.nl/jongeren. Of via Facebook www.facebook.com/StilleOmgang
ENTREE: € 7.50,- pp
CONTACT: contact opnemen of je aanmelden kan via het e-mailadres jongeren@stille-omgang.nl. Aanmelden is gewenst.

OVER DE STILLE OMGANG

Ieder jaar trekken jongeren vanuit het hele land naar 'Mirakelstad' Amsterdam om daar het eucharistisch wonder van 1345 te herdenken en een krachtig signaal van geloof af te geven, te midden van de grote stad Amsterdam. Als deelnemer loop je mee in gebed met duizenden andere mensen door de binnenstad en laat je zo zien hoezeer God bij ons mensen betrokken is. Het is indrukwekkend en bijzonder om 's nachts met een grote groep jongeren in stilte en in gebed te lopen, in een stad waar het nooit stil is.

**TOT ZIENS OP
21 MAART 2015
IN AMSTERDAM**

agenda

- >> 28 februari
Landelijke impulsdag jongerenwerk, Amsterdam
- >> 21 maart
Jongerenprogramma Stille Omgang, Amsterdam
- >> 29 maart
Wereldjongerendag op palmzondag, Amsterdam
- >> 16 april
Ouderavond tienerprogramma Bisdombedevaart, Haarlem
- >> 2-9 mei
Tiener- en jongerenprogramma Bisdombedevaart, Rome
- >> 23 mei
Diocesane vormselviering, Heiloo
- >> 6-7 juni
KJD-Festival, Nieuwkuijk
- >> 13 juni
Netwerkbijeenkomst voor jongerenwerkers, Haarlem
- >> 21 juni
Jongerenprogramma St. Jansprocessie, te Laren

Meer informatie over activiteiten in het volgende seizoen:
www.jongbisdomhaarlem.nl
info@jongbisdomhaarlem.nl
 023-5112635

LANDELIJKE IMPULSDAG JONGERENWERK in Amsterdam

Op 28 februari wordt er voor de eerste keer een landelijke impulsdag georganiseerd voor het jongerenwerk in Nederland. De afdelingen 'jongerenpastoraat' van de Nederlandse bisdommen hebben hiertoe het initiatief genomen samen met Jong Katholiek. Afgelopen zomer werd op het KJD Festival voor het eerst de HOOP Award uitgereikt aan het initiatief dat in het afgelopen jaar op de meest hoopvolle en inspirerende manier handen en voeten gaf aan het jongerenwerk. Jongerengroep Young Seven (zeven samenwerkende parochies uit de regio Schagen) had de eer om deze landelijke prijs te ontvangen. Zij krijgen daarom 28 februari het podium

om ons te inspireren in de aanpak die zij kiezen voor het jongerenwerk. Bent u betrokken bij het jongerenwerk of zou u dat willen zijn? Bent u op zoek naar ontmoeting, verdieping en inspiratie op dit gebied? Dan mag u deze dag niet missen! Geef u op via het jongerenpastoraat van het bisdom: info@jongbisdomhaarlem.nl of via aanmelden@jongkatholiek.nl.

Zaterdag 28 februari 2015

Huis van Sant'Egidio, Waterlooplein 205, 1011 PG Amsterdam

Programma (onder voorbehoud)

- 11.00 Opening
- 11.15 Presentatie Young Seven
- 12.00 Reflectie op succesvol jongerenwerk in de kerk door Miranda Klaver, professor in de theologie aan de VU in Amsterdam
- 12.30 Lunch en ontmoeting
- 13.00 Drie parallelprogramma's:
  - Op naar een geslaagde WJD in 2016
  - Katholiek zijn en sociaal handelen
  - Ontmoeting van jongerenplatformleden uit verschillende bisdommen
- 15.00 Afsluiting met gebed en feestelijke borrel

Kosten

Deelname is gratis, een vrijwillige bijdrage in de kosten bij vertrek wordt op prijs gesteld.

JONGEREN VIENEN PALMZONDAG BIJ SANT'EGIDIO

Op zondag 29 maart 2015 wordt de 30e internationale WereldjongerenDAG gevierd. In bisdom Haarlem- Amsterdam vieren we deze dag (die traditiegetrouw altijd op palmzondag valt) bij de gemeenschap van Sant'Egidio in Amsterdam. Thema van de dag is: 'Zie!' naar aanleiding van het bijbelvers: "Gelukkig die zuiver van hart zijn, want zij zullen God zien" (Mt. 5,8) Het is dé dag om kennis te maken met vele jongeren uit het bisdom, gezellige momenten te delen maar ook om samen ons geloof te vieren. Meer informatie: www.jongkerk.nl. Aanmelden kan via info@jongbisdomhaarlem.nl

**DENK JE
EROVER
PRIESTER TE
WORDEN?**

Kom naar ons **oriëntatieweekend!**
21-22 februari 2015
Meer info op www.tiltenberg.org

Grootseminarie St. Willibrord
Zilkerduinweg 375
2114 AM Vogelenzang
tel. 0252 345 345
www.tiltenberg.org

Wilt u de priesteropleiding steunen?
Uw gift is zeer welkom op rek.nr.
NL64 INGB 000 000 5464
t.n.v. Het Grootseminarie

KERK BALANS.nl 2015

UITVAARTVERZORGING A. DE JONG

sinds 1966 een vertrouwd gezicht
voor een uitvaart vanuit het bisdom

persoonlijke begeleiding vanuit een familiebedrijf

Alle persoonlijke en rituele wensen zijn mogelijk.

voor vrijblijvende inlichtingen: tel.: (020) 676 1337
Cliostraat 42, 1077 KJ Amsterdam, dejong@uitvaart.nl
www.amsterdamuitvaart.nl

lid van de BGNU

uitvaartverzekeringen

Alle kerken energieneutraal en in de toekomst geen kosten meer!

Gebruik maken van een comfortabel verwarmingssysteem en Uw aandeel tot het behoud van de schepping.

Om klimaatverandering tegen te gaan en het behoud van onze aarde te waarborgen dient iedereen in de maatschappij zijn steentje bij te dragen.

Paus Franciscus heeft alle mensen hiertoe opgeroepen. Een energieneutraal verwarmingssysteem kan aan die oproep beantwoorden.

U als beheerder van uw kerk ziet dat de energiekosten een groot aandeel vormen van uw totale jaarbegroting. Een oplossing is het uitrusten van een duurzaam klimaatsysteem met een elektrische warmtepomp en vloerverwarming.

Door nu te investeren in een duurzaam klimaatsysteem kan een besparing in directe energiekosten behaald worden.

Ook kan onder voorwaarden deze investering door derden overgenomen worden.

U kunt altijd contact opnemen met één van de onderstaande partijen, om vrijblijvend een gratis intake gesprek in te plannen. Wij komen bij graag u langs.

Per kerk zal een oplossing op maat voorgesteld worden. Onderstaande foto laat de opbouw van het vloerverwarmingssysteem bij de H. Joannis de Doper kerk in Hoofddorp zien, dat in 2014 is aangelegd.

kwaliteit in bodemenergie

VHGM
Deken Zondaglaan 51
2114 EB Vogelenzang
tel: (023) 584 14 22
www.vhgm.nl

Thunnissen Onderhoud

Thunnissen Onderhoud Cruquius BV
Bennebroekerdijk 247
2142 LE Cruquius
tel: (023) 548 54 60
www.thunnissenonderhoud.nl

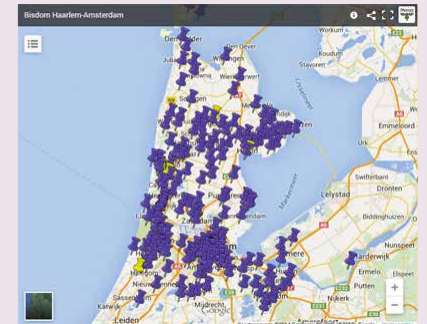
Infoboekje voor parochiële caritasinstellingen

Het nieuwe informatieboekje voor parochiële caritasinstellingen is een aanrader voor iedere caritasbestuurder. De beknopte en prettig leesbare uitgave van de Dienst Caritas geeft een antwoord op veel gestelde vragen uit de praktijk. U vindt informatie over de plaats van de PCI in de parochie, omzien naar elkaar, de concrete caritas, wetten en regels, de PCI en geld en het grotere verband waarbinnen de PCI's hun plaats hebben. Ook voor parochiebestuurders en vrijwilligers die zich inzetten voor de caritas kan dit boekje behulpzaam zijn om de kernopdracht van de geloofsgemeenschap voor ogen te houden. Te downloaden via www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Nieuw online overzicht van kerken en parochies

De pagina met adressen op de website www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl is uitgebreid met alle kerken in ons bisdom. Via een interactieve kaart is het nu nóg eenvoudiger om de website en de vieringen te vinden die horen bij een kerk. Op de kaart zijn naam, adres, telefoonnummer en eventuele website van een kerk of parochie te vinden.

Monumentenwacht Noord-Holland

Bouwkundige inspecties en adviezen aan particulieren, ondernemingen, stichtingen en overheden over monumentale gebouwen in Noord-Holland

- Beoordeling van offertes en prijsopgaven
- Bereikbaarheids- en veiligheidsplannen

info@monumentenwachtnoordholland.nl
www.monumentenwachtnoordholland.nl

T: 075 6474588
F: 075 6474593
Veerdijk 32, 1531 MS Wormer
Postbus 79, 1520 AB Wormerveer

Kerstkleurplaat

De kleurplaat in de kersteditie van *Samen Kerk* heeft een flink aantal kinderen en ouderen aan het kleuren gekregen. Hartelijk dank allen voor jullie getoonde inzet!

De jury heeft vijf winnaars gekozen:

- Sanne Duijn, 4 jaar, Heerhugowaard
- Luke de Vlas, 6 jaar, Haarlem
- Lutein Pennings, 6 jaar, Breezand
- Jaïr d'Agrella, 9 jaar, Diemen-Noord
- Yoldia van Gemert, 11 jaar, Helsinki (Finland)

Alle prijswinnaars hartelijk gefeliciteerd met jullie prijs!

De HEER is mijn herder - Psalm 23

*De HEER is mijn herder,
het ontbreekt mij aan niets.
Hij laat mij in grazige weiden rusten,
Hij voert mij naar vredig water,
daar geeft Hij mij nieuwe kracht.
Hij leidt mij op het rechte spoor,
omwille van zijn naam.
Al moet ik door dalen van duisternis en dood,
ik ben voor geen onheil bang,
want U bent bij mij:
uw knots en uw staf
geven mij nieuwe moed.
Voor mijn ogen dekt U de tafel
zodat ook mijn belagers het zien;
met olie zalft U mijn hoofd,
mijn beker is tot de rand gevuld.
Ja, uw goedheid en liefde blijven mij volgen
alle dagen van mijn leven.
Zo mag ik telkens weer wonen in het huis van de HEER,
tot in lengte van dagen.*

Uw foto in Samen Kerk?

Hebt u een mooie foto die u wilt delen met de lezers van Samen Kerk?

U kunt uw bijdrage per e-mail sturen aan pvermeer@bisdomhaarlem-Amsterdam.nl

Per post kan natuurlijk ook: Samen Kerk, postbus 1053, 2001 BB Haarlem.

Vermeld kort bij welke gelegenheid de foto genomen is en wie erop te zien is.